Lund, Rasmus
Min avsked som
valgmenighedspraest paa Mors

3 1761 07832253 4

BX
8071
L85

Min Afsked

som

Valgmenighedspræst paa Mors,

belyst navnligt ved tjenstlige Breve,

af

Rasmus Lund.

Kolding.
Konrad Jørgensens Forlag.
I Hovedkommission hos *Karl Schønberg*, Kjøbenhavn.
Konrad Jørgensens Bogtrykkeri ved *J. P. Løye*.
1883.

Min Afsked

som

Valgmenighedspræst paa Mors,

belyst navnligt ved tjenstlige Breve

af

Rasmus Lund.

Kolding.
Konrad Jørgensens Forlag.
I Hovedkommission hos *Karl Schønberg*, Kjøbenhavn.
Konrad Jørgensens Bogtrykkeri ved *J. P. Løye.*
1883.

BX
807
L85

LIBRARY
JUN 1974
UNIVERSITY OF TORONTO

Det er ikke min Hensigt paa efterfølgende Blade at give en udførlig Beretning om de Forhold, der har ført til, at min Anerkjendelse som Præst i Valgmenigheden paa Mors ved kgl. Resolution af 20. Januar blev tagen tilbage. Derimod vilde jeg saa vidt muligt fremlægge de tjenstlige Skrivelser, som har været vekslede mellem de folkekirkelige Myndigheder og mig i de Sager, som har ført dertil.

Og jeg vil søge at belyse disse, dels ved at optage enkelte private Breve, dels ogsaa ved en kort Oversigt efter hvert Afsnit, hvori det lille Skrift vil falde. Jeg har nemlig tænkt, for at gjøre det lettere at overse, at dele det efter Sager, der har været forhandlet om.

I.

Forbindelsen mellem Konfirmationen og den første Altergang samt Udeladelsen af særligt Skriftemaal for de konfirmerede unge.

1879, d. 10. September, fra Provst Cederfeld de Simonsen til Lund:

„Kjære Hr. Pastor Lund!

„Da det er blevet mig meddelt, at De ved den sidst afholdte Konfirmationshandling i Ansgarskirken afvigte Foraar skulde have taget Konfirmanderne til Alters samme Dag som de blev konfirmerede, tillader jeg mig herved at udbede mig Deres Erklæring om, hvorvidt denne Meddelelse er stemmende med Sandheden“.

1879, d. 23. September, fra Provsten til Lund:

„Under 10. d. M. tilskrev jeg Deres Velærværdighed et Brev af følgende Indhold:

(se Brevet oven for)

„Da der nu er hengaaet over en Uge, siden jeg afsendte dette Brev, og jeg endnu ikke har erholdt Svar paa min Forespørgsel, maa jeg formode, at Brevet er gaaet tabt paa en eller anden Maade, og jeg tillader mig derfor paa ny at udbede mig Deres Erklæring i den omhandlede Sag."

1879, d. 26. September, fra Lund til Provsten:

„Kjære Hr. Provst!

„For at De ikke vedblivende skal tro, at Deres Breve til mig bortkommer, vil jeg meddele Dem, at jeg har modtaget dem begge, og at den af Dem begjærede Oplysning selvfølgelig saare beredvilligt skal blive Dem tilsendt — og det i Løbet af nogle Dage. At den ikke følger hermed, kommer af, at jeg for Sagens Skyld nødigt vil sende den uden at medgive et udførligere Brev til Dem, hvortil jeg i Øjeblikket mangler fornøden Ro."

1879, d. 9. Oktober, fra Lund til Provsten:

„Kjære Hr. Provst!

„Som Svar paa Deres Spørgsmaal, hvorvidt jeg har modtaget de unge ved Nadverbordet samme Dag, som de har vedkjendt sig deres Daabs Pagt i Menighedens Forsamling — Søndagen efter Paaske — skal jeg først meddele, at jeg har gjort det de to sidste Aar.

„Dernæst skal jeg til nærmere Oplysning tilføje: Jeg har de to Gange, jeg har sat den første Uddeling af Nadveren i umiddelbar Forbindelse med Konfirmationen, været glad derved og skjønnet, at jeg saaledes lettere og naturligere kunde tale med de unge om Hovedsagen: Tilegnelsen af Daabens Naade og Modtagelsen af Vorherres Kjærlighedsgave ved Nadveren. Men naar jeg sætter særdeles Pris paa en saadan Ordning, da er det, fordi der her sædvanlig er Konfirmander, hvis Hjem ligger saa fjærnt, mellem 10 og 20 Mil eller derover, at der ikke kan være Tale om, at Forældrene kan være til Stede baade ved Børnenes Konfirmation og første Altergang, naar der skal ligge 8 Dage imellem. Nu véd jeg vistnok ikke, om Provsten har den samme Overbevisning som jeg om den store Betydning det har, at det Hjem, Gud har givet Børnene paa

Jorden, kan skjønnes klart at ledsage dem baade til Vedkjendelsen af Daabens Pagt og til Nadverbordet. Men jeg tvivler ikke om, at De lige saa nødigt vilde træde hindrende i Vejen for Forældrenes Ønske i dette Stykke.

„Ved en menneskelig Ordning for Konfirmationen kunde jeg selvfølgelig ingen Betænkeligheder have ved, om Formen var lidt forskjellig paa forskjellige Steder, naar det kunde ske uden at krænke tilladelig Skik i den danske Folkekirke. Og derom turde jeg ikke tvivle. Efter alt, hvad jeg mindes, var Konfirmationen og den første Altergang forbunden paa én Dag i den sønderjydske Afdeling af den danske Kirke i Aarene lige før den ulykkelige Fred, da jeg tjente der ude. Jeg har heller ikke vidst rettere, end at de unges første Altergang holdes til forskjellige Tider straks efter Konfirmationen, saaledes ofte paa Søgnedage umiddelbart efter denne. Og endelig var det mig fuldt vitterligt, at der var Steder inden for den danske Folkekirke, hvor Forholdet i den Henseende allerede i længere Tid havde været ordnet ligesom hos os i de to sidste Aar.“

1879, d. 23. Oktober, fra Provsten til Lund:

„Kjære Hr. Pastor Lund!

„Under den 9. d. M. har De — som Svar paa mit Spørgsmaal, hvorvidt De ved sidste Foraarskonfirmation har taget Deres Konfirmander til Alters paa selve Konfirmationsdagen — meddelt, at De i de to sidste Aar har sat de konfirmeredes første Altergang i umiddelbar Forbindelse med Konfirmationshøjtiden; og De har i den Anledning paaberaabt Dem saavel den i Hertugdømmet Slesvig indtil Fredsslutningen 1864 efter Deres Formening gjældende Praksis, som ogsaa det Faktum, at der inden for Kongerigets Grænser findes Menigheder, hvor Forholdet imellem Konfirmation og Altergang allerede i længere Tid skal have været ordnet paa samme Maade som hos Dem de to sidste Aar, ligesom De ogsaa har henvist til den Omstændighed, at mange af Deres Konfirmander bor saa fjærnt fra Kirken, at der ikke kan være Tale om, at deres Forældre kan være til Stede baade ved deres Konfirmation og første Altergang, naar der skal ligge otte Dage imellem disse to Højtider. Jeg skal i den Anledning tillade mig at bemærke følgende:

„Hvorledes Forholdene i Sønderjylland har været ordnede, er mig ikke bekjendt; jeg véd, at det der ikke var ualmindeligt, at Konfirmandernes Overhøring var henlagt til en anden

Dag end den egentlig Konfirmationshandling; derimod har jeg aldrig hørt, at det var almindelig Skik, at den første Altergang skete umiddelbart efter Konfirmationen. Men det forekommer mig imidlertid, at, selv om dette har været Tilfældet, har det ingen Betydning i den foreliggende Sag, da den kirkelige Lovgivning i Hertugdømmet Slesvig og Kongeriget i saa mange Henseender afveg fra hinanden. Derimod véd jeg, at i Følge den danske Lovgivnings Bestemmelser er det ikke blot ikke tilladt at holde Altergang paa Konfirmationsdagen, men endogsaa paa det bestemteste forbudet. Det hedder nemlig i Konfirmationsforordningen af 13. Januar 1736, § 5: at ingen Kommunion maa finde Sted paa de Dage Konfirmationen forrettes, undtagen i Kjøbenhavn og paa de Steder, hvor Menighederne er store, hvor da Kommunionen, hvis det er nødvendigt, at den holdes, vil være at henlægge til Froprædiken i Stedet for til Højmesse; og denne Bestemmelse fremtræder netop i det paagjældende Lovsted som foranlediget af det Hensyn, at Gudstjenesten ellers vilde blive for lang. Og dette synes mig ogsaa fuldt indlysende. Skal der først prædikes og derpaa holdes en ordentlig grundig Katekisation, forinden den egentlige Konfirmationshandling finder Sted, vil der næppe blive nogen Plads til overs til Skriftemaal, Absolution og Distribution af Nadverelementerne, med mindre baade de ældre og i Særdeleshed Konfirmanderne trættes og overlæsses. Og navnlig vil den aandelige Spænding let for de sidste blive for stærk, naar to saadanne store og betydningsfulde Handlinger som Konfirmationen og den første Altergang paa samme Dag skulle foretages. I Konfirmationsforordningen forbydes det som sagt, dog uden at der her findes nærmere fastsat nogen bestemt Dag, paa hvilken den konfirmerede Ungdom for første Gang skulde gaa til Herrens Bord. Derfor var det heller ikke ualmindeligt i den første Tid efter Konfirmationens Indførelse, at der kunde hengaa et halvt Aars Tid eller mere, forinden de konfirmerede gik til Alters. Dette Forhold blev imidlertid forandret ved Forordningen af 25. Maj 1759, i hvis § 4 det med Henvisning til den forskjellige Praksis i saa Henseende udtrykkelig fastsættes, „at naar Børn ere konfirmerede, de straks næste Søndag efter deres Konfirmation skulle søge Alterens Sakramente“. Og det er saa langt fra, at denne Lovbestemmelse er antikveret, at det endogsaa i Kirke- og Undervisningsministeriets Skrivelse af 4. Juni 1873 udtrykkelig bemærkes, „at den fremdeles staar ved Magt og navnlig ikke er afskaffet ved Lov om Kirkernes Brug af 25. Marts 1872, samt

at Afvigelser fra denne Bestemmelse i Reglen maa tilstaas af Ministeriet, men at det selvfølgelig maa overlades til Biskoppen efter Omstændighederne at meddele Tilladelse dertil, naar Forholdene ikke tillade at indhente Ministeriets Resolution". I Overensstemmelse med denne Betragtningsmaade har Ministeriet derfor ogsaa ved forskjellige Lejligheder, i alt Fald saa vidt mig bekjendt ikke mindre end tre Gange i den senere Tid, nemlig i Skrivelser af 19. Marts 1862, 11. Marts 1870 og 15. Februar 1876, paa Grund af, at Paasken i disse Aar indtraf temmelig sent, bemyndiget Biskopperne til efter nærmere Andragende at give Tilladelse til, at de konfirmeredes Altergang maatte finde Sted paa en Søgnedag forinden den 1. Maj. Men der har i disse Resolutioner aldrig været den fjærneste Antydning af Muligheden af at holde Konfirmation og Kommunion paa en og samme Dag. At gjøre dette, vilde vistnok ogsaa stride imod vor Kirkes Opfattelse af Konfirmationens Begreb som en Handling, der paa en Gang i lige Grad staar i Relation til Daaben og Nadveren. Dens Betydning som Bekræftelse af Daabspagten vilde let efterhaanden komme til at vige i den almindelige Bevidsthed for den Opfattelse, at den kun skulde pege fremad mod Nadveren og være en Forberedelse til denne; og i Stedet for at den nu fremtræder som en selvstændig Handling, vilde den ved en saadan ensidig Opfattelse komme til at staa blot som en anden Form for den Overhøring forinden Nadveren, som tidligere fandt Sted forinden Anordningen af Konfirmationen. Selv i den svenske Kirke, hvor den Handling, der svarer til Konfirmationen hos os, i den Grad findes sat i Relation til Nadverens Sakramente, at Ungdommen, som indstiller sig, endogsaa kaldes Nattvardsbarnen, og ikke, som hos os, „Konfirmander", foregaar Altergangen ikke paa samme Dag som Daabsbekræftelsen har fundet Sted, men først paa den efterfølgende Søndag. Saa meget mindre vilde det da være passende, om man i vor Landskirke, i den danske Folkekirke, hvor der forefindes en virkelig „Konfirmation", en Daabsbekræftelse med Haandspaalæggelse, vilde etablere en ny Praksis, hvorved denne Handlings Betydning i en væsentlig Grad vilde svækkes og afkræftes. At der gives Præster i vor Folkekirke, som allerede i længere Tid har ladet Ungdommens Konfirmation og første Altergang foregaa paa en og samme Dag, deri ligger der, efter min Formening, ikke noget følgeværdigt Præcedens, eftersom det naturligvis kun har været paa Grund af Ubekjendskab med den kirkelige Lovgivnings Bestemmelser, de have anvendt denne Fremgangs-

maade. Og det forekommer mig derfor at være en Pligt for Tilsynet, overalt hvor man kommer til Kundskab om en saadan Uregelmæssighed, at gjøre vedkommende opmærksom paa det ulovmedholdelige i en saadan Fremgangsmaade; dermed maa jeg motivere min Optræden i den foreliggende Sag.

„Der er imidlertid endnu et Punkt i Deres Skrivelse til mig, som jeg ikke tør lade uberørt, og det er det ønskelige i, at Forældrene kan være til Stede baade ved Børnenes Konfirmation og ved deres første Altergang, hvad De mener, ikke vil kunne lade sig gjøre for saadannes Vedkommende, som bor mellem 10 og 20 Mil fra Kirken, hvis der skal ligge en hel Uge imellem Konfirmationen og Altergangen. Det stiller sig i denne Henseende ogsaa for mig som det ønskeligste og naturligste, at Forældrene ledsage deres Børn baade til Konfirmationsakten og til Herrens Bord, i Særdeleshed første Gang de komme der; og skulde jeg anbefale en Undtagelse fra det almindelige og ved Lovgivningen paabudne, saa vilde Hensynet hertil i en væsentlig Grad være bestemmende for mig. Dog, at dette Hensyn skulde kunne nødvendiggjøre en saa principiel Forandring, som den af Dem ønskede og nu i to Aar praktiserede, kan jeg ikke tænke mig. Det er f. Eks. vel for det første ikke hvert Aar, De har Konfirmander saa lang Vejs fra; og for det andet, naar dette er Tilfældet, er det vel ikke alle Forældrene, der har lige vanskeligt ved med en Uges Mellemrum at rejse to Gange fra deres Hjem til Kirken. Der er vel endogsaa mange i Deres Menighed af dem, der bor langt borte, som Søndag efter Søndag komme til Kirke hos Dem, og det vil vel saaledes i Reglen være faa Familier, for hvilke det kan være nogen væsentlig Gene at indfinde sig med deres Børn baade paa Konfirmationsdagen og ved Altergangen den paafølgende Søndag. Men ogsaa til saadanne faa bør der tages Hensyn; og jeg kan næppe tænke mig, at der fra Kirkeministeriets Side vilde blive lagt nogen Hindring i Vejen, hvis De i saadanne særegne Tilfælde ansøgte om Tilladelse til enten at holde en privat Altergang for saadanne enkelte Familier eller at udsætte Konfirmandaltergangen en Uge længere end foreskrevet i Loven.

„I Henhold til det her udviklede, som jeg haaber De vil optage i al Venlighed uden noget Spor af Fortrydelighed, ligesom det ogsaa fra min Side er fremsat saaledes, forventer jeg, at De for Fremtiden kun efter forudgaaende Ansøgning til Kirke- og Undervisningsministeriet afholder Konfirmation og Altergang for den af Dem forberedede Ungdom paa anden Maade

end foreskrevet i Konfirmationsritualet af 13. Januar 1736, § 5 og sammes Appendiks, nemlig Forordningen af 25. Maj 1759, § 4. Og undertegner jeg mig sluttelig med megen Agtelse o. s. v."

1880, d. 13. Februar, fra Provsten til Lund (som Efterskrift til en Skrivelse fra Biskoppen angaaende en af Lund søgt Aldersdispensation for 2 Konfirmander):

„I det jeg meddeler Deres Velærværdighed foranstaaende, være det mig tilladt at berøre en Sag, som tidligere har været paa Omtale mellem os, og som nu atter er rundet mig i Hu, da jeg modtog Deres Skrivelse angaaende fornævnte to Piger, som forberedes til Konfirmation af Dem. Jeg tænker paa vor Korrespondance angaaende Konfirmandernes Altergang, som fra Deres Side i Grunden er forbleven uden Afslutning. Thi vel har jeg ikke ligefrem forlangt Svar paa min Skrivelse til Dem af 30. Oktober f. A., i hvilken jeg udførligt udviklede, hvorfor det ikke kunde anses for tilstedeligt i Følge den bestaaende kirkelige Lovgivning at tage Konfirmanderne til Alters paa selve deres Konfirmationsdag; men i det jeg sluttede mine Bemærkninger angaaende den omkvæstionerede Sag med at udtale paa den ene Side det Haab, at De i al Venlighed vilde optage, hvad jeg angaaende samme havde nedskrevet, og paa den anden Side min Forventning om, at De for Fremtiden kun efter forudgaaende Ansøgning til Kirke- og Undervisningsministeriet vilde afholde Konfirmation og Altergang for den af Dem forberedte Ungdom paa anden Maade end foreskrevet i Konfirmationsritualet og sammes Appendiks, mente jeg dog at have givet indirekte til Kjende, at jeg i det mindste ønskede en Erklæring fra Dem om, at De herefter ikke uden særskilt Bevilling vilde tage Deres Konfirmander til Alters paa nogen anden Dag end den i Lovgivningen paabudne. Da jeg endnu ikke har modtaget nogen saadan Erklæring, tør jeg maaske herved udbede mig, at den i Løbet af indeværende Maaned maa blive mig tilstillet."

1880, d. 1. Marts, fra Lund til Provsten:

„Hr. Provst Cederfeld de Simonsen

„De har til en Meddelelse til mig af 13. dennes føjet en Efterskrift om vor Brevveksling angaaende de unges Konfirmation og første Altergang. Den har givet Anledning til dette

Brev. Det kunde selvfølgelig ikke falde mig ind, at føle mig krænket over Deres Skrivelse af 13. Oktober, der var saa venligt skrevet, ihvor uenig jeg end var med Dem i Deres Syn paa Sagen og det Udslag, hvortil De kom. De maa ikke undres over, at jeg ikke har svaret Dem skriftligt. Da der, som De selv skriver, intet Svar var forlangt, antager jeg ingenlunde, jeg vilde gavne Sagen eller naa til en større Klarhed ved af egen Drift med Pennen at optage Forhandlingen paa ny. Derimod har jeg al Tid tænkt mig og endnu ikke opgivet at ville tale med Dem derom. Saa har jeg ogsaa anset det som en Selvfølge, at jeg, og det helst i nogenlunde god Tid før næste Konfirmation, vilde meddele Dem, hvorledes jeg havde tænkt at gaa frem, navnlig hvis det ikke stemmer med Deres Antydninger, da jeg baade ønsker at gjøre det saa aabent som muligt og at give Lejlighed til en videre Indstilling, om De maatte anse den fornøden. Maaske jeg, kjære Hr. Provst, tør forudsætte Enighed med Dem i, at man ikke forhaster sig med at tage og udraabe sit Stade, naar det ikke gjælder nærmest om en Form, men om en Sag, der kan have ikke saa lille virkelig Betydning for flere."

1880, d. 8. Marts, fra Provsten til Lund:

„Som Svar paa min Anmodning til Dem af 13. f. M. om at tilstille mig en Erklæring om, at De herefter ikke uden særlig Bevilling fra Kirke- og Undervisningsministeriet vil tage Deres Konfirmander til Alters paa nogen anden Dag end den i Lovgivningen paabudne, har Deres Velærværdighed under 1. dennes tilsendt mig en Skrivelse, i hvilken De blandt andet udtaler, at De har anset det som en Selvfølge, at De, og det helst i nogenlunde god Tid forinden „næste" (hvad der vel her skal betyde det samme som „den nu forestaaende") Konfirmation, vilde meddele mig, hvorledes De havde tænkt at gaa frem, navnlig hvis det ikke stemmede med mine Anvisninger i den Skrivelse, jeg tidligere — under 30. Oktober f. A. — havde tilsendt Dem angaaende den foreliggende Sag, da De baade ønsker at gjøre det saa aabent som muligt og at give Lejlighed til en videre Indstilling, om jeg maatte anse det fornøden; hvorhos De til Slutningen ytrer, at jeg ventelig vil være enig med Dem i, at man ikke forhaster sig med at tage og udraabe sit Stade, naar det ikke gjælder nærmest om en Form, men om en Sag, der kan have ikke saa lille virkelig Betydning for flere.

„Foranlediget heraf undlader jeg ikke — da jeg, navnlig paa Grund af Slutningsbemærkningen i Deres Brev, næsten maa befrygte at være bleven misforstaaet af Dem, som om min Anmodning var gaaet ud paa at affordre Dem en Erklæring om, hvilket af de to forskjellige Alternativer De vilde vælge, enten at opgive at tage Deres Konfirmander til Alters paa selve Konfirmationsdagen, eller fremdeles at vedblive at gjøre det, men saa tillige at ansøge om Tilladelse dertil — at henlede Deres Opmærksomhed paa, at der ikke har været henstillet noget saadant Alternativ i min Anmodning, men kun er bleven forlangt Erklæring om et, nemlig om, at De, hvis De herefter fremdeles vil holde Kommunion paa Konfirmationsdagen, da kun vil gjøre dette efter forud at have indhentet Kirkeministeriets Tilladelse. At afgive en saadan Erklæring maa enhver kunne gjøre, som respekterer de gjældende Love og Anordninger, og der kan derfor ikke være Tale om, at man derved muligen kunde „forhaste sig med at tage og udraabe et Stade", som man senere kunde komme til at angre at have taget. Spørgsmaalet om, hvilket De vil vælge af de to foranførte Alternativer, bliver ikke præjudiceret ved en Erklæring, som den forlangte, der jo kun udsiger, at De ikke vil foretage Dem noget eksceptionelt i det her foreliggende Tilfælde uden at anvende den Fremgangsmaade, som ene kan anses for korrekt og loyal. Og jeg maa derfor paa ny anmode Dem om, snarest muligt, det vil sige inden Udgangen af indeværende Uge, at tilstille mig den forlangte Erklæring, medmindre De maaske skulde foretrække, i Stedet for samme at indsende et Andragende til Kirkeministeriet om Tilladelse til at holde Konfirmation og Altergang paa samme Dag."

1880, d. 13. Marts, fra Lund til Provsten:

„Kjære Hr. Provst!

„Et Brev til Biskoppen i Anledning af Konfirmations- og Altergangsspørgsmaalet vil, om alt gaar vel, komme Dem til Hænde i Morgen eller paa Mandag. Havde jeg været rigtig rask i Dag, havde jeg meddelt Dem dette mundtligt."

1880, d. 16. Marts, fra Lund til Provsten:

„Kjære Hr. Provst!

„Jeg skal meddele Dem, at jeg i dette Øjeblik rejser til Aalborg for at bringe Biskoppen et Brev i Konfirmations-Sagen og om muligt tale med ham derom."

1880, d. 13. Marts, fra Lund til Biskoppen:

„Højærværdige Hr. Biskop Lind!

„Da jeg véd, at Deres Højærværdighed er bekjendt med den Brevveksling, der har fundet Sted mellem Hr. Provst Cederfeld de Simonsen og mig angaaende Konfirmationen og de unges første Altergang, tillader jeg mig at henvende disse Linjer til Dem. De véd, at jeg i de senere Aar har stedet de unge til Nadveren paa selve Konfirmationsdagen, selvfølgelig efter at Konfirmationshandlingen var afsluttet. Jeg troede saaledes at kunne tale med Konfirmanderne til større Gavn og Glæde, og jeg og mange i Menigheden med mig har fundet, at der var Velsignelse derved, og at det kunde gjøres til Opbyggelse, uden at nogen derved blev overanstrængt. Det kommer jo heller ikke an paa Handlingens Længde.

„Saa har denne Fremgangsmaade ogsaa næsten paanødt sig os, da der saa at sige aarligt og atter i Aar er flere Børn, hvis Hjem ligger saa langt borte, at der aldeles ikke kan være Tale om, at Forældrene kan være med deres Børn baade paa Konfirmationsdagen og ved den første Altergang, naar der skal ligge otte Dage imellem. Rejsen er for lang og bekostelig til, at den kan gjøres to Gange i saa kort Tid. Og være saa længe borte fra Hjemmet især paa en saadan Aarstid, formaar de færreste. Jeg vilde være saa meget mere ængstelig ved at ændre den Fremgangsmaade, vi er blevne glade ved, som jeg har stor Grund til at være taknemmelig for den store Opmærksomhed og Kjærlighed, hvormed saavel Konfirmationen og de unges første Gang til Nadverbordet har været fulgt, som ogsaa Forberedelsen dertil, saaledes som den gives hos mig. Der møder ofte ikke faa baade af dem, der i de senere Aar er konfirmerede, og af Konfirmandernes Forældre og Slægtninge eller andre ældre i Menigheden, naar jeg har de unge for mig og samtaler med dem i mit Hjem.

„Jeg tror ogsaa, det vil indrømmes, at jeg ikke kunde have nogen Betænkelighed ved at optage den oven nævnte Skik. Jeg var ingenlunde meget kjendt med Lovgivningsbestemmelserne paa dette Omraade. Og det stod ikke blot for mig, at vor Regering havde indført denne Sæd i Sønderjylland i de sidste Aar før den ulykkelige Krig. Men jeg vidste ogsaa, at den allerede længe havde været brugt paa nogle Steder i den danske Folkekirke, medens paa andre Søgnedage har været benyttede ved de unges første Altergang, og atter andre Steder disse i Pasto-

rater med flere Kirker har søgt denne sammen med deres Forældre ikke al Tid paa den anden Søndag efter Paaske, men naar Højmessetjenesten faldt i deres egen Sognekirke.

„Naar det har været sagt mig, at det kunde befrygtes, at Konfirmationens Karakter som selvstændig Handling kunde lide ved den Opfattelse, der kunde følge af den os brugte Fremgangsmaade, da kan jeg vist vente venligt Øre for den Betragtning, at da Konfirmationen blev indført som Led i den folkekirkelige Ordning hos os, blev dens Karakter som selvstændig Handling lykkeligvis ikke anderledes hævdet, end det kunde bestaa med dens bestemte Forbindelse med Daaben som Vedkjendelsen af dens Naadepagt, og med Nadveren, hvortil den just derfor giver Adgang. Og det vil jo vistnok billiges, om der lige saa varligt vaagedes over, at Konfirmationen ikke fik en saadan Selvstændighed, der vilde stille Herrens Naadegjerning i Daaben og Nadveren i Skygge.

„Dog tør jeg vist forudsætte, at Hovedhensynet ved den Indvending, der er gjort mod mig, er Forholdet til den folkekirkelige Lovgivning i det Stykke, der ikke skal tillade nogen anden Tid for de unges første Altergang, end den ottende Dag efter Konfirmationen. Jeg vil slet ikke søge at modsige dette, men kun i al Ærbødighed henstille, at Bestemmelsen derom jo ikke er fremkommen for at hæmme en Fremgangsmaade, som den, der hos os er brugt, og det er mit gode Haab, at den heller ikke vil blive anvendt derimod; men meget mere er den given for at hindre, at den første Altergang udsættes. Men navnlig tør jeg vist ogsaa minde om, at Bestemmelsen stammer fra en Tid, da Kirkestyrelsen fastsatte Tidsfrist baade for Børnenes Daab og første Nadvere, hvad jo i Folkekirken nu ikke kan eller vil hævdes. Der vilde jo ikke, hverken for Samvittighedens Skyld eller med Lovens Billigelse, kunne lægges den Fader eller Moder nogen Hindring i Vejen, der kom med sit konfirmerede Barn ikke Søndagen efter Konfirmationen, men en senere Søndag og begjærede Adgang til Nadverbordet. Det er derfor min ærbødige og kjærlige Henstilling til Biskoppen, om De ikke maatte anse den af mig brugte Fremgangsmaade for at være i saa lidt virkelig Strid med det folkekirkeligt fastsatte, at De vilde kunne undlade at lægge nogen Hindring i Vejen for det, der er mange kristne til Gavn og Glæde“.

1880, d. 19. Marts, fra Provsten til Lund:

„Biskoppen har under 17. dennes tilskrevet mig følgende:

„„Hoslagt fremsendes en mig i Gaar af Valgmenighedspræsten, Pastor R. Lund, Øster Jølby. overleveret Skrivelse af 13. d. M. angaaende Konfirmationen og den i Forbindelse dermed staaende første Altergang for Konfirmanderne, i det jeg udbeder mig Deres Højærværdigheds Erklæring desangaaende. Navnlig ønsker jeg ogsaa oplyst, hvor mange Konfirmander Pastor Lund aarlig har haft i Gjennemsnit, boende i en Afstand af over 2 Mil fra Ansgarskirken, ligesom jeg ogsaa ved denne Lejlighed ønsker oplyst, hvorledes det bliver muligt for Pastor Lund tilstrækkeligt at forberede de Konfirmander, som bor meget langt fra Ansgarskirken.“

„Foranlediget heraf turde jeg maaske herved udbede mig de saaledes forlangte Oplysninger tilstillede fra Deres Velærværdighed.“

1880, d. 26. Marts, fra Lund til Provsten:

„Højærværdige Hr. Provst Cederfeld de Simonsen!

„Som Svar paa de mig den 19. dennes tilstillede Spørgsmaal fra Bispeembedet, skal jeg oplyse: Af Konfirmander, der har Hjem over 2 Mil fra Ansgarskirken og dennes Præstegaard, har jeg i Gjennemsnit af alle de 9 Aar, jeg har modtaget Børn til Konfirmationsforberedelse her i Valgmenigheden, haft mellem 4 og 5; i Gjennemsnit af de sidste 3 Aar, som det formentlig her særligt drejer sig om, mellem 7 og 8. I denne Vinter har jeg haft 12, omtrent Tredjedelen af det samlede Antal; af disse Børn har flere over 10 Mil til Kirken.

„Disse unge har med en ikke lille Opoffrelse paa begge Sider stadigt af Forældre eller Værger været sendte til Mors og er bleven modtagne af Menighedens Medlemmer her, der bo Kirke og Præstegaard nogenlunde nær. Og de har paa den Maade deltaget i Forberedelsen hele Tiden fra November til Paaske to Gange om Ugen sammen med Konfirmanderne her fra Øen.

„Enkelte Aar og saaledes i Vinter, da jeg har haft mange — navnlig ogsaa Smaakaarsfolks Børn — fra Thy, har jeg for at lette dem Byrden taget over og samlet disse Børn en Gang ugentlig indtil Jul i dertil indrømmede Lokaler i Nærheden af deres Hjem. Efter Nytaar er de saa komne til Mors og har taget Del i den samlede Forberedelse.“

1880, d. 31. Marts, fra Provsten til Lund:

„I det jeg herved erkjender Modtagelsen af Deres Velærværdigheds meget ærede Skrivelse af 26. d. M., i hvilken De behageligst har meddelt mig de af Biskoppen i hans Skrivelse af 17. dennes ønskede Oplysninger, Deres Konfirmander betræffende, være det mig tilladt for mit eget Vedkommende endyderligere at udbede mig Oplysning om følgende Punkter, angaaende hvilke det er mig nødvendigt at vide Besked, forinden jeg udarbejder min Betænkning over den af Dem under 13. d. M. affattede og senere Biskoppen tilstillede Skrivelse:

„For det første ønskede jeg gjærne at vide, hvorledes det skal forstaas, naar De skriver til Biskoppen: „De véd, at jeg i de senere Aar har stedet de unge til Nadveren paa selve Konfirmationsdagen, selvfølgelig efter at Konfirmationshandlingen er **afsluttet.**“ Betyder dette, at Altergangen først foregaar, naar hele Konfirmationsgudstjenesten er forbi, altsaa efter at der for sidste Gang er læst i Kordøren; eller betyder det, at Altergangen ikke foregaar, førend De har konfirmeret Børnene og Slutningstalen til dem? Med andre Ord: er Altergangen et Led i Konfirmationsgudstjenesten, eller fremtræder den som en selvstændig, isoleret kirkelig Handling, naar Gudstjenesten er forbi?

„For det andet, naar De skriver: „Jeg troede saaledes at kunne tale med Konfirmanderne til større Gavn og Glæde, og jeg og mange i Menigheden med mig har fundet . . . . . . at det kunde gjøres til Opbyggelse, uden at nogen derved blev overanstrængt. **Det kommer jo ikke an paa Handlingens Længde**“ —, saa være det mig tilladt at spørge Dem, om der da ikke er noget som helst Led af Gudstjenesten, som De forbigaar eller udelader, og da navnlig: a) om der baade bliver prædiket og holdt Skriftetale, b) om De ved Konfirmationen baade tager Haandslag af Børnene og velsigner dem med Haandspaalæggelse, og c) om De ved Skriftemaalet paa denne Dag kan faa Tid til under Haandspaalæggelse at tilsige enhver Syndernes Forladelse, uden at Handlingen bliver for lang.“

Disse Spørgsmaal besvaredes af mig i en Samtale med Provsten, og jeg sagde ham da, at jeg for Børnenes Vedkommende intet særligt Skriftemaal havde holdt, men meddelt dem Nadveren umiddelbart efter Daabspagten.

1880, d. 16. Oktober, fra Provsten til Lund:

„Biskoppen har under 14. dennes kommuniceret mig Kirkeministeriets Skrivelse til ham af 12. d. M., saalydende:

„„Med behagelig Skrivelse af 28. Juni d. A. har Deres Højærværdighed forelagt Ministeriet en Sag, hvorefter Valgmenighedspræst Lund paa Mors dels tager Konfirmanderne til Alters samme Dag, som de konfirmeres, dels ved en saadan Altergang forbigaar for Konfirmandernes Vedkommende Tilsigelsen af Syndernes Forladelse.

„„I Anledning heraf skulde Ministeriet, efter angaaende denne Sag at have brevvekslet med Biskoppen over Sjællands Stift, tjenstligst anmode Dem om behageligen at ville tilkjendegive Valgmenigspræst Lund, under Henvisning til Lov af 15. Maj 1868 § 2, at det meget beklager, at han uden dertil erhvervet Tilladelse har anset sig for berettiget til at afholde Altergang i Forbindelse med Konfirmationen, tvært imod Bestemmelsen i Forordning af 13. Januar 1736 § 5, jfr. Forordn. af 25. Maj 1759, § 4, hvilke Bestemmelser ikke senere er hævede, samt at det alvorlig misbilliger den Forseelse, hvori han har gjort sig skyldig ved at tage de af ham konfirmerede unge til Alters uden foregaaende Tilsigelse af Syndernes Forladelse, med egenraadig Tilsidesættelse af de om Sakramentets Forvaltning i Folkekirken gjældende Forskrifter, til hvis Iagttagelse han ved sin Ordination har forpligtet sig, og som det forventer, at han for Fremtiden i denne som i enhver anden Henseende uvægerlig vil efterkomme, saafremt han ikke vil udsætte sig for, at den han ham allernaadigst meddelte Stadfæstelse som Valgmenighedspræst bliver ham frakjendt.

„„Derimod vil Ministeriet med særligt Hensyn til hvad bemældte Valgmenighedspræst Lund har oplyst om, at de lange Afstande for en Del af Konfirmandernes Forældre lægge dem Himdringer i Vejen for den ene Søndag at være tilstede ved Konfirmationen og den næste Søndag at deltage med deres Børn i den hellige Nadver, efter Omstændighederne ikke modsætte sig Deres Indstilling om, at der for den Valgmenighed, for hvilken han er Præst, tilstedes en Afvigelse fra de fornævnte Bestemmelser i Konfirmationsanordningen, saaledes at det endvidere tilkjendegives Lund, at han kan forvente, at det efter derom to Maaneder før Konfirmationen til Dem indgivne Begjæring vil blive ham tilladt at tage Konfirmanderne til Alters Dagen efter Konfirmationsdagen eller efter Omstændighederne

paa selve Konfirmationsdagen, dog i sidste Tilfælde saaledes, at de to Handlinger ganske skilles fra hinanden og at Skriftemaalet med den paafølgende Altergang begynder en Time efter at Konfirmationshandlingen er sluttet.

„„Denne Tilladelse bemyndiges Deres Højærv. til at meddele.“

„Hvilket jeg herved i Henhold til Biskoppens medfølgende, ved hvilken fornævnte ministerielle Resolution blev mig kommuniceret, ikke undlader tjenstligen at bringe til Deres Velærværdigheds Kundskab.“

Sagen begyndte saaledes med en Meddelelse til Provst Cederfeld de Simonsen om, at jeg havde forenet de unges Konfirmation og første Altergang paa én Dag. Denne Meddelelse blev modtaget af Provsten og Forhandlingen om dette Spørgsmaal rejst.

Ved mit Besøg hos Biskop Lind kort før Paaske 1880 (se Brev til Provsten af 16. Marts), vilde han vel ikke selv paatage sig Afgjørelsen men lovede mig at anbefale Sagen til Ministeriet. Men da det senere gjennem Provsten var oplyst, at jeg ikke havde meddelt særlig Tilsigelse af Syndsforladelsen til de Børn, der nyligt var bekræftede i Daabspagten, blev ogsaa denne Side af den paaklaget. Og dette skete uden at der nærmere blev spurgt mig, hvorledes jeg egentlig havde baaret mig ad. Navnlig denne Anke vil ses at have bevirket Resolutionen.

II.

Forhandlingen om Ændring i Ministeriets Bestemmelse om Forbindelsen mellem Konfirmation og Altergang.

1881, d. 22. Marts, fra Lund og Menighedsraadet til Biskoppen:

„Højærværdige Hr. Biskop Lind!

„Vi andrage herved ærbødigst paa Valgmenighedens Vegne hos Deres Højærværdighed om, at De for Valgmenighedens Ved-

kommende vil give eller dog hjælpe os til Tilladelse, at de Forældre, der ønske det, med deres Børn, som bekræftes i Daabspagten hos os, maatte nyde Nadveren paa selve Konfirmationsdagen, men uden at der, saaledes som det i Ministeriets Skrivelse af 12. Oktober før er stillet i Udsigt, lægges en Time mellem den sluttede Konfirmationshandling og Begyndelsen af Skriftemaalet førend Altergangen; mens de, der ikke maatte ønske det, henvises til med deres Børn at søge Nadveren den første Helligdag eller en senere Dag, naar Nadveren holdes.

„Vi er fuldt forvissede om, at Bestemmelsen om den første Søndag efter Konfirmationen som eneste berettiget Altergangsdag for de unge ikke kan hævdes efter den nuværende folkekirkelige Ordning, thi da al Tvang til Nadveren i Folkekirken er ophørt, vil ingen kunne betage Forældrene Retten til at møde ved Nadveren med deres nylig konfirmerede Børn, hvilken som helst Helligdag de ønske. Og de vil ganske vist ogsaa gjøre det. Saa er det, vi ansøge om, heller ikke mere end der har været anordnet i Sønderjylland under dansk Højhed, end der har fundet Sted uanfægtet flere Steder i den danske Folkekirke og sikkert ogsaa ofte paa Grund af særegne Forhold har været tilladt.

Havde Spørgsmaalet om de unges første Skriftemaal været ført frem sammen med Konfirmationssagen, ikke efter en kort Samtale mellem Provsten og medundertegnede Præst, men efter en afkrævet skriftlig Erklæring, da havde det været oplyst, at der her er gjort ikke saa lidt for den rolige Bevarelse af Forbindelsen mellem Skriftemaal og Nadveren, det havde derhos ogsaa været gjort klart, at hvad der er sket med Hensyn til de unge, ingenlunde gjordes paa Strid med nogen bestaaende Bestemmelse, og endelig meddelt hvad herved erklæres, at naar den hos os brugte Fremgangsmaade fandtes utilstedelig, vilde under de nuværende Forhold Skriftemaalet med den saakaldte Absolution blive brugt paa sin sædvanlige Plads forud for Nadveren. Vi miskjende ikke den Velvilje, som er vist os ved Udsigten til at turde forene Børnenes Konfirmation og første Altergang paa samme Dag, dog med en Times Mellemrum. Mange af os har ogsaa deri set en Udvej, men vi tvivle ikke om at Biskoppen vil forstaa, at vi efter nøjeste Overvejelse ikke tør andrage om at bruge den. Da Børnene efter vore Forhold ej kan komme hjem, frygter vi for, at den mellemliggende Time ikke vilde kunne blive en god Indledning til Nadverens Højtidsstund. Og at forlænge Tjenesten i Kirken

med den nævnte Time, vilde vel endnu mindre gaa an. Vi tvivler ikke om, at vort Andragende om saa lille en Begunstigelse vil blive velvilligt modtaget, og vi er os fuldt bevidst ikke at begjære mere, end det vi i denne Henseende ikke kan undvære, for vi kan ikke vedblivende udføre en Bestemmelse, der vilde hindre vore Venner, der ofte kommer fra en Afstand paa 10—30 Mil og ofte skal meget hurtigt tilbage, i at helligholde Børnenes første Nadver efter Konfirmationen sammen med disse, og berøve dem den Bestyrkelse, at deres Venner, som vil det, med deres Børn kan dele Nadverbordets Glæde med dem.

„Skulde dette Andragende ikke kunne fremmes i den korte Tid fra nu og til den nær forestaaende Konfirmation, da henviser vi for dennes Vedkommende til hoslagte Begjæring [om at konfirmere Palmesøndag, og tage til Alters en senere Dag] fra medundertegnede Præst, der henholder sig til det nylig modtagne Omgangsbrev fra Ministeriet.“

1881, d. 21. Oktober, fra Lund og Menighedsraadet til Ministeriet:

„Til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet!

„Ministeriet har under 12. Oktober f. A. meddelt mig, at det beklager meget, at jeg uden forud indhentet Tilladelse har taget de af mig konfirmerede unge til Alters samme Dag, de er konfirmerede, og at det alvorligt misbilliger den Forseelse, at de unge er tagne til Alters uden forudgaaende Tilsigelse af Syndernes Forladelse, hvorhos Frakjendelsen af den mig allernaadigst meddelte Anerkjendelse som Valgmenighedspræst er stillet mig i Udsigt i Tilfælde af denne eller andre Overtrædelser af de folkekirkelige Forskrifter. Jeg tillader mig herved sammen med Menighedsraadet paa Valgmenighedens Vegne, i fuldt Alvor, men i dybeste Ærbødighed at henstille til det høje Ministerium, at det, efter at have modtaget efterstaaende Oplysninger, vil ændre denne Kjendelse og tillade mig, saa længe den nuværende Ordning af Konfirmationen i den danske Folkekirke bestaar, at forene de unges Konfirmation og første Altergang paa én Dag, uden at noget Tidsrum lægges imellem. Dette begjæres dog kun for dem, der ønsker det, mens de unge, der med deres Forældre ikke ønsker det, maatte henvises til en senere af dem selv valgt Altergangsdag. Ministeriet vil vist indrømme, at den nævnte Fremgangsmaade ikke er i nogen virkelig Uoverensstemmelse med Folkekirkens Ordning i den Henseende, og at

den er aldeles uskadelig. Den har været paabuden i Sønderjylland under dansk Højhed og længe været brugt uanfægtet flere Steder i Kongeriget. Saa er der vel heller ikke nu til Dags, i hvert Fald ikke hos os, nogen Fare for, at Konfirmationstjenesten skal blive for lang, hvad Forordningen af 13. Januar 1736 § 5 vilde forebygge; og de i 1759 fastsatte Dage for de unges første Altergang kan i Folkekirken, hvor al Tvang til inden en vis Tid at søge Alteret er bortfaldet, ikke mere overholdes. Jeg beklager, at Sagen om Skriftemaalet er bragt frem for Ministeriet kun efter en kort mundlig Forhandling mellem min Provst og mig. Det kunde ellers have været oplyst, at hvad her har fundet Sted, ikke er sket fordi Tid manglede til at modtage Skriftemaal ogsaa for de unge paa sædvanlig Vis, endnu mindre i den Tanke, at jeg dermed var i Strid med Folkekirkens Ordning, men fordi jeg afgjort antog, at Konfirmationen med Vedkjendelsen af Daabspagten og Bekræftelsen under Haandpaalæggelse af alle maatte anses som en fuldgod Indledning til Altergangen og som et meget virkeligt Skriftemaal, for saa vidt vi i Folkekirken har et saadant. Forøvrigt var efter egen Overvejelse og af egen Drift Forsikringen om Syndernes Forladelse tilknyttet, inden den Sag forelaa Ministeriet og af dette afgjordes. Den Udsigt, der velvilligt blev givet os, til efter nærmere Andragende at maatte forene de unges Konfirmationen og første Altergang paa én Dag, dog med en Times Mellemrum, har jeg efter alvorlig Forhandling med Menighedsraadet og nøjeste Overvejelse ikke turdet benytte, dels for ikke at stille for store Krav til de unge, der skulde samles to Gange samme Dag til en Højtidsstund, dels fordi den samlede Menighed derved vilde hindres i at være tilstede og forskjønne Mødet ved Alterbordet. Dette vort Andragende omfatter ikke mere, end hvad vi ikke kan undvære, thi det er en Hjærtesag for mange, og ikke mindst for dem, der kommer saa langsvejs fra, at de ikke kan være sammen med deres Børn paa en Søndag, baade til deres Konfirmation og første Altergang, uden det sker paa samme Dag. Saa kan vi heller ikke udføre nogen Bestemmelse om, til hvilken Tid Forældrene og deres konfirmerede Børn første Gang skal mødes ved Alterbordet. Det er med Flid vi anbefaler Ministeriet denne Sag paa en Tid, da ingen endnu forberedes til Konfirmation hos os.“

1881, d. 14. November, fra Biskoppen gjennem Provsten til Lund:

„Førend jeg til Ministeriet indsender Valgmenighedens af Deres Højærværdigheds Erklæring af 8. November ledsagede Andragende af 21. f. M., maa jeg bede Dem forskaffe mig Svar fra Pastor Lund paa følgende Spørgsmaal:

„1. Den af Valgmenigheden nævnte Fremgangsmaade med at tage de konfirmerede til Alters, siges der i Andragendet, har været paabudt i Sønderjylland og længe været brugt uanfægtet flere Steder i Kongeriget. Jeg ønsker at vide, om der ved „Fremgangsmaade“ menes den hele Fremgangsmaade, navnlig om der ogsaa menes at tage Konfirmanderne til Alters uden Skriftemaal og Tilsigelse af Syndernes Forladelse under Haandspaalæggelse? Jeg antager, at dette Spørgsmaal besvares med Nej; men da maa Pastor Lund vide, at denne Mangel ved „Fremgangsmaaden“ er Hovedsagen, og at det navnlig er ved at have undladt Skriftemaal og Absolution og indføre en ny Art af Altergang, at han har forbrudt sig mod de kirkelige Forskrifter.

„2. Fremdeles siges der, at efter egen Overvejelse og af egen Drift var Forsikringen om Syndernes Forladelse tilknyttet, førend Sagen forelaa Ministeriet. Jeg ønsker at vide Tiden, naar — om f. Eks. 1879 eller 1880 — det begyndte at ske, og Formen, hvorunder det skete. Denne Form ønskes fuldstændig meddelt.

„3. Der siges endvidere i Andragendet, at den Udsigt, der var Valgmenigheden givet til at forene de unges Konfirmation og første Altergang paa én Dag, dog med en Times Mellemrum, har man ikke turdet benytte. Næst at bemærke, at det var mere end en Udsigt, at det i Virkeligheden var en Tilladelse, der blev givet, skal jeg udtale min Beklagelse over, at man ikke har villet benytte og ved Brugen prøve den givne Tilladelse; men her spørger jeg da, om der i Aar har været Konfirmation i Ansgarskirken og hvilken Fremgangsmaade man i saa Fald har brugt, om man har fulgt Kirkens Forskrifter eller sin egen Skik.

„Endelig maa jeg opfordre Pastor Lund til at meddele mig hvorledes, med hvilke indledende Ord, med hvilken Salme eller Salmer han, dersom Ministeriet skulde være villig til at tage Bestemmelsen om en Times Mellemrum tilbage, tænker at gjøre Overgangen fra Konfirmations-Handlingens Slutning til

Skriftemaalet og Absolutionen, samt hvor lang Tid han finder det nødvendigt at anvende til Overhøringen før Konfirmationen; og beder jeg derhos Deres Højærværdighed erindre Pastor Lund om, at de hellige Handlinger i Folkekirken maa i det væsentlige nødvendigvis foretages paa samme Maade.

„Deres Højærværdighed bedes at sende mig Lunds Svar, saa snart De har modtaget det, dog med de Bemærkninger, hvortil De maatte finde Anledning.“

1882, d. 16. Januar, fra Provsten til Lund:

„I Henhold til Biskoppens Skrivelse til mig af 12. ds. tillader jeg mig herved at erindre Deres Velærværdighed om, at De endnu ikke har besvaret den Skrivelse, som han i November Maaned f. A. lod Dem tilstille ved mig i Anledning af Deres til ham indgivne Ansøgning om at maatte tage Deres Konfirmander til Alters paa Konfirmationsdagen i Forbindelse med den øvrige Gudstjeneste.“

1882, d. 23. Januar, fra Lund til Biskoppen:

„Højærværdige Hr. Biskop Lind!

„I Anledning af Deres Højærværdigheds mig gjennem Provsten tilstillede Forlangende om nærmere Oplysninger, forinden De til Ministeriet fremsender Valgmenighedens Andragende af 21. Oktober f. A. angaaende de unges Konfirmation og første Altergang, skal jeg tillade mig at meddele:

„Naar den hos os brugte Fremgangsmaade i Andragendet er nævnet, da har jeg troet, det fulgte af sig selv, at dermed var ment Forbindelsen mellem Konfirmationen og den første Altergang paa én Dag, i det Spørgsmaalet om Tilsigelsen af Syndernes Forladelse var behandlet for sig selv neden for.

„Med Hensyn til dette skal jeg tilføje, at der vistnok i Sønderjylland var stor Forskjel paa Skikkene i den Henseende. Den Frihed, der ved den saakaldte „Adlerske Agende“ var indrømmet, benyttedes saaledes, at f. Eks. en meget bekjendt dansk Præst, hos hvem jeg under min Tjeneste i Haderslev Provsti oftere søgte Alteret, nøjedes med at slutte den saakaldte Skriftetale med en almindelig Forsikring om Syndsforladelsen under Pagtens Vilkaar, uden at den henvendtes særlig til den enkelte eller nogen Haandspaalæggelse fandt Sted.

„Kort førend jeg efter den ulykkelige Fredsslutning drog

fra Sønderjylland ind i Kongeriget og begyndte Præstegjerningen her, hørte jeg en af Landets ældste Præster i et stort Møde sige, at han troede ikke en Gang, at det var udtrykkelig forbudt i Loven at tage nogen til Alters uden at han havde været til Skrifte. Det var sjælden truffet ham, men han havde forbudt Kirkebetjenten at forhindre nogen. Denne Udtalelse findes trykt i en offentlig udgiven Beretning om Mødet (det kirkelige Vennemøde i Kjøbenhavn 9.—10. September 1863 ved L. Wagner, Side 35), og jeg véd ikke af, at dette blev angrebet eller den nævnte Præst dragen til Ansvar derfor. Jeg er mig alligevel bevidst intet at have villet foretage mod den sædvanlige folkekirkelige Ordning i det Stykke. Jeg har personlig ønsket Skriftemaalet bevaret i dets nuværende Skikkelse, indtil de skiftende Tider maatte medføre en noget anden Indledning til Nadveren. Og jeg har handlet derefter. Da jeg for 10 Aar siden modtog min nuværende Tjeneste, fandt jeg enkelte alvorlige kristne besværede over den faste Forbindelse mellem det saakaldte Skriftemaal med Tilsigelse af Syndernes Forladelse og Nadveren. — Jeg har da baade i Samtale og offentlig i de saakaldte Skriftetaler omtalt det som Folkekirkens Skik og fremhævet det bedste, jeg selv havde fundet deri. Jeg har heller ikke skjønnet nogen Bevægelse derimod før nu i de allersidste Tider. Og Biskoppen vil vist let fatte, at Spørgsmaalet, hvor det nu kommer frem, faar en særegen Tyngde ved den Vægt, baade De og den øverste folkekirkelige Styrelse har lagt derpaa, da det jo ikke kommer til at angaa Styrelsens formelle Ret lige over for en eller anden Præst, men den dybere Berettigelse til at spærre Nadverbordet for alle, der ikke har taget Del i denne Skik. Jeg vil derfor aabent udtale overfor Biskoppen, at jeg ingenlunde turde nægte et kristent Menneske, der ej havde modtaget den saakaldte Absolution, Adgang til Nadverbordet. Og skulde dette virkelig fordres som en Følge af mit Ordinationsløfte, da havde jeg intet andet at gjøre end at vente Berøvelsen af den kongelige Anerkjendelse, som af Ministeren er stillet mig i Udsigt.

„Med Hensyn til de unge, da har det været min Overbevisning, at den sædvanlige Bekræftelsesbøn efter deres „Ja“ maatte indeholde fuld Forsikring om Syndsforladelsen fra Daaben, og jeg tror, det vil let forstaaes, at jeg har ømmet mig ved at paalægge dem temmelig umiddelbart efter at modtage en Forsikring under Haandspaalæggelse igjen. For at gjøre det klart,

hvad der stemmer med det virkelige Forhold, at jeg ikke har ønsket at udelade noget af det, der plejer at lyde i Folkekirken, er det i Henstillingen til Ministeriet fremhævet, at Forsikringen om Syndernes Forladelse var medtaget. Dette er sket ved i selve Bekræftelsesordene, der har været brugte omtrent som de i Alterbogen findes, at indføje: „som har forladt dig alle dine Synder“ umiddelbart før Ønsket eller Bønnen: han opholde dig o. s. v. Dette har, efter alt, hvad jeg mindes, fundet Sted baade i 1879 og 1880.

„Da jeg og mange af mine Venner her har den Overbevisning, at den første Nadvere helst maa slutte sig nær til Vedkjendelsen af Daabspagten og Bekræftelsen i denne, kan jeg ikke nævne nogen bestemt Tid, der efter mit Skjøn burde lægges imellem. Om Samtalen med Børnene kan jeg sige, at den har været lige saa lang som paa mange andre Steder, ligesom ogsaa, at der har været en længere Salme, jeg tror ogsaa to, lagt imellem Konfirmationen og Nadveren. Der har ikke været tænkt paa at ændre dette Forhold, uden at jeg ser mig i Stand til nærmere at bestemme enten Overhøringens Længde eller hvilke Ord og Salmer, der fremtidig kunde tænkes brugte som Overgang.

„At der i Valgmenigheden er holdt Konfirmation i 1881 og hvorledes dermed er gaaet frem, har jeg troet maatte være Biskoppen fuldstændig bekjendt af to Andragender til Dem fra sidste Foraar. Jeg skal imidlertid som Svar paa Deres Spørgsmaal i den Henseende meddele, at det ikke kunde falde mig ind at gjøre, hvad der af den øverste folkekirkelige Myndighed er mig forbuden, uden at give Underretning derom og da modtage den Afsættelse, der er stillet mig i Udsigt.

„Det er med stor Overvindelse, jeg har været med at fremdrage denne Sag paa ny. Jeg er mig ogsaa fuldt bevidst, at det ikke er sket for at holde paa mit eget. Men jeg har ikke turdet undlade det. Baade er det en Hjærtesag for mange af dem, jeg tjener, ikke mindst for dem, der bo saare langt fra mit Hjem. Men dernæst maatte det ogsaa ske for min egen Skyld. Naar Ministeriet for den Afvigelse, her har fundet Sted, under Henvisning til Ordinations-Løftet har stillet mig Berøvelsen af den kongelige Anerkjendelse i Udsigt, og dette er sket paa en Tid, hvorom der er sagt til mig med Rette, at de folkekirkelige Forskrifter udføres saa meget forskjelligt, ja om en Del af dem véd mange af os ikke en Gang,

hvilken der er den rette Brug, da kan det ikke undre Deres Højærværdighed, at jeg alvorligt har maattet overveje, om jeg ikke under de Omstændigheder var drevet til at henstille til mine høje foresatte, om det ikke vilde være rigtigst at virkeliggjøre denne Trusel.* Jeg har dog ikke turdet gjøre dette uden først at sørge for, at det blev oplyst ikke blot, hvad her er sket, men ogsaa mine Grunde derfor. Og jeg er glad ved den Lejlighed, Biskoppen har givet mig til fyldigere at gjøre dette."

1882, d. 2. Marts, fra Provsten til Lund:

„Biskoppen har under 1. dennes tilstillet mig følgende Resolution fra Kirkeministeriet af 27. f. M.:

„„Efter at Ministeriet i Skrivelse af 12. Oktober 1880 til Deres Højærværdighed blandt andet havde anmodet Dem om at tilkjendegive Valgmenighedspræst Lund paa Mors, at han var uberettiget til at afholde Altergang i Forbindelse med Konfirmationen, tvært imod Bestemmelsen i Forordningen af 13. Januar 1736, § 5, jvfr. Frdn. 25. Maj 1759, § 4, hvilke Bestemmelser ikke senere ere hævede, men at det, af særligt Hensyn til hvad han havde oplyst om, at de lange Afstande for en Del af Konfirmandernes Forældre lægge dem Hindringer i Vejen for den ene Søndag at være til Stede ved Konfirmationen og den næste Søndag at deltage med deres Børn i den hellige Nadvere, efter Omstændighederne ikke vilde modsætte sig, at der for den Valgmenighed, for hvilken han er Præst, tilstededes en Afvigelse fra de forannævnte Bestemmelser i Konfirmationsanordningerne, saaledes at han kunde forvente, at det efter derom 2 Maaneder før Konfirmationen indgiven Begjæring vilde blive tilladt ham at tage Konfirmanderne til Alters Dagen efter Konfirmationsdagen eller efter Omstændighederne paa selve Konfirmationsdagen, dog i sidste Tilfælde saaledes, at de to Handlinger ganske skilles fra hinanden, og at Skriftemaalet med den paafølgende Altergang begyndte en Time efter, at Konfirmationshandlingen var sluttet — har det med Deres Højærværdigheds behagelige Skrivelse af 30. Januar d. A. modtaget et Andragende fra bemældte Valgmenighedspræst Lund, hvori han i Forbindelse med Medlemmer af den Valgmenighed, der har

---

* Udhævelserne i denne Skrivelse er gjorte nu til Trykningen.
R. L.

sluttet sig til ham, anholder om, at det maa tillades for de Menighedsmedlemmers Vedkommende, som ønsker dette, at forene de unges Konfirmation og første Altergang paa én Dag, uden at der lægges noget Tidsrum imellem disse Handlinger.

„„Dette Andragende har Deres Højærværdighed anbefalet, i det De har indstillet, at det for de Børns Skyld, der bor langt fra Valgmenighedskirken, og hvis Forældre ønsker det, tillades Valgmenighedspræst Lund, efter at have gjort et Ophold ved Konfirmationshandlingens Slutning, at tage dem til Alters efter forudgaaende Skriftetale og Tilsigelse af Syndernes Forladelse under Haandspaalæggelse. — Foranlediget heraf skulde Ministeriet tjenstligst mælde til behagelig Efterretning og videre Bekjendtgjørelse, at Deres foranførte Indstilling bifaldes, saaledes at det overlades til Dem i fornødent Fald at meddele Valgmenighedspræst Lund nærmere Vejledning med Hensyn til den Maade, hvorpaa, efter det foreslaaede Ophold, Overgangen fra Konfirmationen skal foregaa til Altergangen."

„Hvilket jeg herved, i Henhold til, hvad der er overdraget mig ved Biskoppens Skrivelse, ikke undlader tjenstligen at meddele Deres Velærværdighed til behagelig Efterretning."

Det vil let skjønnes, at jeg og Menigheden ikke kunde blive staaende ved Ministeriets Afgjørelse af 16. Oktober 1880. Thi naar vi skulde modtage den i al Ærlighed og lægge Daabsbekræftelsen som Skik er, efter Prædiken, og da gjøre en Times Ophold, inden Nadveren holdtes, kunde denne vanskelig blive en skjøn Højtid for de unge.

Det vil ogsaa ses, at vi ikke drev hæftigt paa den Sag. Den 22. Marts 1881 søgte jeg og det samlede Menighedsraad Biskoppen om at løse os eller skaffe os løste fra den mellemliggende Time. Men vi lod ham som tidligere vide, at hvis dette ikke kunde naaes til Paasken, vilde vi for denne Gang holde Konfirmation Palme-Søndag, og de unge, som ønskede at gaa til Herrens Bord, vilde da gjøre det i Paaskedagene. Det blev ogsaa udført saaledes. Det vil ses af samme Brev til Biskoppen, at vi den Gang mente at turde medtage den særlige Tilsigelse af Syndernes Forladelse. Vi haabede, at dette kunde

læmpes for Børnene derved, at de efter Konfirmationen mødtes med Forældre og Værger baade ved det saakaldte Skriftemaal og ved Nadveren. Og da Ministeriets endelige Bestemmelse af 27. Februar 1882, uagtet min ovenstaaende Forklaring af 23. Januar af Grunden til Skriftemaalets Udeladelse for Børnenes Vedkommende, gik ud paa, at Altergangen maatte følge efter den sluttede Konfirmationshandling, men saaledes, at den indledede ved særligt Skriftemaal med Tilsigelse af Syndernes Forladelse under Haandspaalæggelse, blev alt foretaget i Overenssemmelse med den os givne Tilladelse. Det har siden tynget mig, at den dobbelte Forsikring under Haandspaalæggelse blev givet Børnene, og jeg turde sikkert aldrig gjøre det mere! Men vi gik slet ikke let uden om de folkekirkelige Skikke, som Myndighederne hævdede.

Endelig vil det ses af de af mig udhævede Steder i Brevet af 23. Januar 1882 til Biskoppen, at jeg da bestemt udtalte for ham, at jeg ikke turde binde nogen kristen til den saa kaldte Absolution som Betingelse for at nyde Nadveren. J e g t i l k j e n d e g a v o g s a a a l l e r e d e d e n G a n g m i n V i l l i g h e d t i l a t s l i p p e m i n S t i l l i n g s o m a n e r k j e n d t P r æ s t f o r m i n O v e r b e v i s n i n g s S k y l d.

III.

Skriftemaalet.

1882, d. 5. April, fra Lund til Biskoppen:

„Højærværdige Hr. Biskop Lind!

„I de Oplysninger, jeg efter Deres Højærværdigheds Begjæring meddelte Dem angaaende en Henstilling her fra til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet om Konfirmationen og de konfirmeredes første Altergang, tillod jeg mig efter en nærmere Begrundelse deraf aabent at udtale for Dem, at jeg ikke turde nægte noget kristent Menneske Adgang til Nadverbordet,

fordi han ikke havde modtaget den Tilsigelse af Syndsforladelsen under Haandspaalæggelse, hvormed det saa kaldte Skriftemaal plejer at slutte. Jeg meddelte Dem derhos, at dette for mig var saa afgjort en Sag, saa hvis det virkelig maatte fordres, da havde jeg ingen anden Udvej, end at finde mig i Berøvelsen af den kongelige Anerkjendelse, hvormed jeg fra Ministeriets Side har været truet.

„Jeg har nu i al Ærbødighed at mælde Dem, at det ogsaa enkelte Gange er sket; en Gang i Hjemmet hos en meget syg Mand. Han var under et meget stærkt bevæget Liv kommen til at nære Betænkeligheder ved enkelte Skikke ved Nadverens Uddeling, saa det saa ud i mine Øjne, som om dette kunde føre til, at han ikke turde nyde Nadveren og derved maatte udsætte sit Forhold til Fællesskabet i Menigheden for Fare. Jeg kunde da kun være glad ved, at han overvandt disse og kun begjærede at gaa til Alters uden den saa kaldte Absolution, der var ham til Anstød. Og det skete for hans og et Par af hans nærmeste Venners Vedkommende. En Beretning derom er ved en Fejltagelse en Tid forbleven uafsendt. Det er ligeledes sket et Par Gange i den allersidste Tid ved Altergangen i Kirken for nogles Vedkommende, medens selvfølgelig Skriftetalen har været holdt og alt fra min Side foretaget efter vanlig Skik.

„Det er mig i denne Sag ikke nærmest om at gjøre at fremhæve, at saa vidt jeg véd, har Lederne for de forskjellige Retninger i den danske Folkekirke bestemt udtalt sig for en Afskaffelse eller dog en fuldstændig Ændring af Skriftemaalet hos os, som Indgang til Nadveren, ikke mindst stærkt Biskop Martensen i hans Dogmatik. Thi skjønt dette ganske vist har gjort det saare vanskeligt for jævne Folk at forstaa, at der er klaget over den Afvigelse ved de unges første Altergang, her havde fundet Sted, og endnu sværere at fatte, at Ministeriet for den Sags Skyld stillede Berøvelsen af den kongelige Anerkjendelse i Udsigt, efter Brevveksling med Sjællands Biskop, saa følger det jo af sig selv, at med disse Udtalelser er en folkekirkelig Skik ikke ophævet. Men derimod skal jeg minde om, at Bestemmelserne derom i vor Folkekirke (Ritualet) omfatter den hele Skriftemaalshandling; men nu er dens ene Del, det private Skriftemaal, der er Forudsætning for den særlige Tilsigelse af Syndernes Forladelse, som bekjendt bortfaldet. Og det kan derfor vist ikke enten være Meningen eller være muligt at paanøde ej blot Præsterne men alle Menighedens Medlemmer den

tilbageblevne Del (Absolutionen), som Betingelse for Deltagelsen i Nadveren.

„Jeg véd derfor ikke bestemt, om jeg vilde have følt mig dreven til at give Dem denne Meddelelse, naar jeg ikke var stillet Berøvelsen af den kongelige Anerkjendelse i Udsigt for en Afvigelse fra det sædvanlige med Hensyn til Skriftemaalet. Jeg skal til Slutning kun i al Ærbødighed og Alvor udtale for Dem, at det vilde være mig meget lettere og spare mig mange svære Overvejelser, naar jeg turde opgive Anerkjendelsen og da foretage, hvad jeg for min Samvittighed ikke tør undlade. Men da jeg ingenlunde, for Menighedens Skyld, som jeg tjener, og Folkekirkens Skyld, jeg tilhører, tør gjøre et saadant Skridt, har jeg ingen anden Udvej, end i Dag, ligesom forgangen, da jeg mældte Drengens Altergang, at give Meddelelse om, hvad der er foregaaet og dermed ærbødigt henstille Sagen til mine foresatte.“

Dermed fulgte et mere privat Brev fra Lund til Biskoppen af 6. Juni 1882:

„Naar jeg i Dag tilstiller Deres Højærværdighed hosfølgende Meddelelse, da er det ikke nærmest for at mælde Dem, hvad De dog ad anden Vej har faaet at vide; men først for at De skal se, at det hele Tiden har været min bestemte Hensigt at give Dem en saadan Underretning. Saa vilde jeg ogsaa gjærne sige Dem, at Brevet er bleven liggende meget for længe, dels fordi jeg gjærne vilde have givet det en noget anden Form, dels ogsaa fordi jeg følte Trang til at lade en endnu mere privat Henvendelse følge med, og det er mig aldrig let at skrive, saaledes at jeg selv kan være nogenlunde tilfreds dermed; men det har allermindst været det i denne Vaar, da der har ligget et meget stort Tryk paa mig, saa blev ogsaa et kort før Pintsefesten begyndt Brev standset, da jeg den Gang var legemlig skrøbelig.

„Nu skal jeg ingenlunde gjentage de Grunde for min Færd, jeg i Meddelelsen til Dem har givet, de faar at staa. Men jeg vil kun sige Dem, at jeg hver Altergangsdag al Tid har holdt Skriftetale for alle Nadvergjæster, og derefter meddelt den særlige Tilsigelse af Syndsforladelsen til dem, der for den Sags Skyld samledes oppe ved Alterbordet.

„Da jeg i Foraaret efter Valgmenighedens Andragende derom havde faaet Tilladelse til at meddele de konfirmerede

unge Nadveren paa selve Konfirmationsdagen, holdt jeg, saaledes som Tilladelsen hjemlede mig, Skriftemaal med den nævnte Tilsigelse for alle Konfirmanderne mellem Konfirmationen og Altergangen, uagtet jeg siden har haft haarde Anfægtelser af at have handlet med Vorherres, som jeg svært kunde forsvare det.

„Men derimod har jeg ikke turdet og tør ikke nægte at modtage kristne ved Naverbordet, som ikke har modtaget Absolutionen. Jeg maa beklage den Misforstaaelse, der synes at være til Stede, at jeg i et Brev til Provst Rohde skulde have beraabt mig paa en mulig Samstemning med Dem i det Stykke. Det har jeg aldrig tænkt paa.

„Med den Sag forholder det sig saaledes. Valgmenigheden fik kort Tid efter dens Dannelse af Biskop Kierkegaard Lov til at samles til fuld Kirketjeneste paa en Søgnedag, hver sjette Uge i Tilsted og hver sjette i Thorsted Kirke i Thy. Men da Lov om Kirkernes Brug kort efter hjemlede Sognepræsterne Ret til at aabne Kirkerne, har Præsterne i Thisted og Sjøring venligt tilladt os at holde denne Tjeneste om Søndagen. Jeg har været meget glad og taknemmelig for denne Indrømmelse.

„Da derfor nogle af mine Venner fik alvorlige Betænkeligheder ved at skulle modtage Absolutionen som Indledning til Nadveren og unddrog sig denne, ansaa jeg det for ærligst at meddele de nævnte Præster det. Jeg vidste ej fuldt ud, at jeg selv bar Ansvaret derfor; men jeg vilde nødigt bruge Kirkerne mod deres Tilladelse, dersom de har Betænkeligheder ved at give den. Jeg gav nogle af de samme Grunde, som jeg har givet Dem, angav ogsaa, at jeg havde meddelt Dem, at jeg ej turde holde noget Kristenmenneske borte fra Nadveren for den Sags Skyld; men det kunde aldrig falde mig ind at hentyde til en Samstemning med Dem, jeg vilde kun antyde, at jeg hverken havde skjult eller tænkte at skjule den Ting for Dem, hvad jeg nok ogsaa skrev til den ene af dem. Disse Breve var selvfølgelig rent private.

„Men min Udtalelse til Dem, at jeg ikke turde holde noget Kristenmenneske fra Nadveren o. s. v., kan ikke kaldes tilfældig; thi den fulgte efter en i Anledning af Skriftemaalssagen her given Udvikling af mit Forhold til Skriftemaalet og efter en Omtale af en Bevægelse mod dette i vor Menighedskreds, som jeg ej skjulte fik særegen Betydning ved den Vægt, Myndighederne havde lagt paa den lille Afvigelse, her havde fundet Sted. Jeg tør vel ikke haabe, at disse Oplysninger vil bringe Deres Højærværdighed til at billige min Fremgangsmaade; men

derimod haaber jeg, de vil være med til at klare min Stilling for Dem og bringe Dem til at se med milde Øjne paa en Mand, der godt kan trænge til ethvert mildt Øje, der undes ham."

1882, d. 12. Juni, fra Biskoppen til Lund:

„Jeg har i Dag modtaget to Skrivelser fra Dem, en dateret 5. April, den anden 10. Juni. Havde De afsendt den første Skrivelse i rette Tid, vilde De ikke have modtaget mit Brev fra Vrensted i forrige Maaned.

„Hvad den Sag angaar, som De omtaler i begge Skrivelser, da er det mit Ønske at samtale med Dem om den. Maaske De kommer til Aalborg først i næste Maaned, da, som jeg ved, Præstekonventet vil forhandle en Sag af megen Betydning. Mødet holdes 6. Juli i Landemods-Salen. Her indskrænker jeg mig til at meddele, at vel kan jeg tænke mig Tilfælde, hvor en Præst af Folkekirken føler sig tilskyndet til at tage et Kristenmenneske til Alters uden Skriftemaal og Absolution, f. Eks. naar Døden kan ventes hvert Øjeblik, men at det er aldeles utilstedeligt for en Præst af Folkekirken paa egen Haand at indrette en dobbelt Art af Altergang, saaledes, at „Tilsigelsen af Syndernes Forladelse meddeles dem, der for den Sags Skyld samles om Alterbordet", og at den undlades for dem, der „stødes" ved den. De Medlemmer af Folkekirken, der stødes ved den, maa tale med deres Sjælesørger, der vil gjøre det klart for dem, at der i sig selv ikke er noget stødende ved Handlingen, og at Medlemmer af et Samfund maa underkaste sig de for Samfundet gjældende Regler, samt bede dem vel at vogte sig for, at de ikke paavirkes af hovmodige Indskydelser; men holder de da alligevel fast ved, at de vil gaa til Alters uden Absolution, maa Indstilling om denne gjøres til Ministeriet, der vil have at bestemme, hvor vidt deres Begjæring kan opfyldes."

1882, d. 19. Juli, fra Lund til Biskoppen (Brudstykke af et privat Brev om Skriftemaalet):

„Om det saakaldte Skriftemaal har jeg i sin Tid skrevet til Dem, at det har været mit personlige Ønske, at den hidtil brugelige Form maatte opretholdes, indtil den kunde afløses af en anden, der bedre kunde udtrykke, hvad der er Hovedsagen som Indledning til Nadveren. Og De kan vide, at dette har

lydt igjennem min Tale om den Sag med mine Venner. Men for en indtrængende Opfordring til at blive ved denne Skik tror jeg, De vil indrømme, der vanskelig er Plads, naar baade jeg og mine Venner véd, at de sidste Tiders Skik, at paabyde alle kristne, at modtage Tilsigelsen af Syndsforladelse under Haandspaalæggelse, og det endda som bestemt Betingelse for Nadverens Nydelse, er uden ældre kristelig Hjemmel, og det dertil er klart, at den Ordning, der i dette Stykke i Folkekirken er truffet ved Ritualet, aldeles ikke mere bruges. Hos os har ved enhver Nadvere den sædvanlige Tiltale — Skriftetalen — lydt, og den er bleven sluttet med en Forsikring om Syndernes Forladelse under Vilkaar af Troen paa Vorherres Ord og en Mindelse om den indbyrdes Tilgivelse, medens de, der søgte den, har modtaget Tilsigelsen under Haandspaalæggelse, og jeg tvivler ikke om, at De billigen vil indrømme, at dette er i lige saa god virkelig Overensstemmelse med luthersk Kirkeskik, ja med selve den folkekirkelige Ordning, som den særlige Meddelelse af Tilsigelsen til alle, mens den Forudsætning, hvorunder den gaves, det private Skriftemaal, fuldstændig er bortfaldet. Jeg tvivler derfor heller ikke om, at den Sag vil kunne ordnes uden store Vanskeligheder, naar en Biskop med den Billighed og Kjærlighed lige over for Menigheden, som jeg fuldt tiltror Dem, ikke vil paaklage den, men fremstille den som den er og hævde, hvor urimeligt det vilde være at forsøge at nøde alle til at underkaste sig en Kirkeskik, der ikke en Gang paa langt nær findes saaledes, som den i Folkekirken er anordnet. Men i hvert Fald véd jeg, at en Tilkjendegivelse fra Deres Side, at De intet betænkeligt finder ved, at jeg foreløbig indleder Nadveren saaledes som af mig angivet, vilde hjælpe os til, at de to Sognepræster i Thy, der med saa stor Velvilje mod Menighedskredsen og mig hidtil har aabnet Kirkerne for os til fuld Kirketjeneste paa Herrens Dag, naar de ej selv brugte dem, med Glæde vilde finde sig i, at dette fortsættes. Og De maa tro dette for en jævn og rolig Udvikling, saaledes som jeg inderlig ønsker den og beder om Vorherres Velsignelse til den, vilde være af ikke liden Betydning og navnlig fremfor en Tilflugt til at benytte Sognekirkerne til særlig Altergang for Sognebaandsløsene saaledes, som Loven tillader, indtil maaske et eget Hus ogsaa i Thy var skaffet til Veje. Derom vilde jeg altsaa bede Dem, om jeg faar Lykke til at tale med Dem."

1882, d. 10. Avgust, fra 23 Menighedsmedlemmer i Thy til Ministeriet:

„Til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet!

„Undertegnede, som have sluttet os til Valgmenigheden paa Mors ved at løse Sognebaand til Pastor R. Lund i Øster Jølby, ansøge herved det høje Ministerium om Tilladelse tll at nyde Nadveren uden i Forvejen at modtage den i Folkekirken brugelige Tilsigelse af Syndernes Forladelse.

„Vi kunne nemlig ikke med god Samvittighed modtage den nævnte Tilsigelse og ere overbeviste om at være i vor gode kristelige Ret til at forbigaa den, og vi har i Forstaaelse med vor Præst, R. Lund, i Løbet af det sidste Fjerdingaar nydt Nadveren paa denne Maade ved Pastor Lunds Gudstjeneste i de to Kirker i Thy, Tilsted og Thorsted, som med vedkommende Sognepræsters Minde har været os overladte til denne Brug. Nu have imidlertid Sognepræsterne ment, i Følge deres Embedsstilling, at maatte formene os Brugen af Kirkerne paa Grund af, at Nadveren er bleven holdt paa den anførte Maade.

„Det er vort inderlige Ønske at bevare den Forbindelse, hvori vi hidtil gjennem Folkekirken have staaet med den øvrige danske Menighed, og da vi paa den anden Side for vor Samvittigheds Skyld maa hævde vor kristelige Ret til at deltage i Nadveren uden først at modtage den brugelige Tilsigelse af Syndsforladelsen, ansøge vi det høje Ministerium om at give os den ønskede Tilladelse.“

1882, d. 18. Avgust, fra Provsten til Lund:

„Samtidig med Fremsendelsen af hoslagte Andragende, som herved tilstilles Deres Velærværdighed til Gjennemsyn, har Biskoppen under 16. d. M. tilskrevet mig som følger:

„„Hoslagt tilstilles Deres Højærværdighed et Andragende fra 23 i Thy bosatte Medlemmer af Valgmenigheden paa Mors, hvori begjæres Tilladelse hos Kirkeministeriet til at nyde Nadveren uden i Forvejen at modtage den i Folkekirken brugelige Tilsigelse af Syndernes Forladelse, — i det jeg maa anmode Dem om desangaaende at ville indhente og tilstille mig en Erklæring fra Pastor Lund i Øster Jølby. — I denne Erklæring, der skal afgives til Ministeriet, maa Pastor Lund forklare sig om sin Stilling til Sagen, og derhos oplyse, om det kun er Tilsigelsen af Syndsforladelse under Haandspaalæggelse, eller

om det er enhver Tilsigelse af Syndernes Forladelse, de 23 Medlemmer af Valgmenigheden forlange sig fritagne for, forinden de gaa til Alters. Denne Erklæring og Andragendet samt de Bemærkninger, Deres Højærværdighed maatte finde Dem foranlediget til, venter jeg mig tilsendt snarest muligt."

„I det jeg meddeler Deres Velærværdighed dette, samt tilstiller Dem det ovenomtalte Andragende til Erklæring, tør jeg maaske ligeledes — i Anledning af, at ogsaa min Erklæring forlanges — bede Dem meddele mig, hvorvidt Andragerne ogsaa ønske sig fritagne for at høre Skriftetalen, forinden de gaa til Alters, selv om det tilstedes dem at blive fritagne for den i vor Kirke brugelige Absolutionsskik."

1882, d. 7. September, fra Lund til Biskoppen:

„Hermed sendes et Andragende, hvorom Erklæring af mig er begjæret, fra 23 Medlemmer af Valgmenigheden, for største Del Familiefædre i Thy, der gaar ud paa, at jeg, med mine foresattes Billigelse, maatte indlede Altergangen saaledes, at de, der har alvorlig Betænkelighed ved at modtage den særlige Tilsigelse af Syndernes Forladelse under Haandspaalæggelse, nyde Nadveren uden denne.

„Jeg skal i den Anledning minde om, at jeg for længere Tid siden ved given Lejlighed har meddelt Dem, at jeg ikke turde nægte noget kristent Menneske Adgang til Nadverbordet, fordi han ikke havde deltaget i denne Skik.

„Den hører ikke med til Herrens egen Anordning af Nadveren og har vitterlig i den ældre Menighed ingenlunde været sat som en Betingelse for dennes Nydelse, saa Andragerne med fuld Ret hævder deres kristelige Frihed i det Stykke. Saa er der heller ikke en bestemt folkekirkelig Ordning at hævde. For vel foreskriver Ritualet denne Skik som Indledning til Nadveren for alle, men under udtrykkelig Forudsætning af det forangaaende private Skriftemaal, der som bekjendt er bortfaldet.

„Da derfor alvorlige Mennesker erklære sig besværede i deres Samvittighed ved den særlige Tilsigelse af Syndernes Forladelse forud for hver Altergang, har jeg maattet modtage dem ved Nadverbordet uden denne. Og jeg har da saaledes, som det vil være Dem bekjendt, indledet enhver Nadvere ved en Tiltale, den saakaldte Skriftetale, der er bleven sluttet med en almindelig Forsikring om Syndsforladelse for alle kristne, medens

derefter den særlige Tilsigelse under Haandspaalæggelse har været meddelt alle, som ikke havde den ovenomtalte Betænkelighed og derfor begjærede den.

„De véd ogsaa, at en aaben Meddelelse derom til de Sognepræster i Thy, der med stor Velvilje havde aabnet Tilsted og Thorsted Sognekirker til fuld Kirketjeneste for Valgmenigheden, har fremkaldt den Betænkelighed ved disse Kirkers Brug, som Andragerne omtaler.

„Naar nu en Del af Menighedens Medlemmer har andraget om, at jeg med vore foresattes Billigelse fremdeles maatte kunne indlede Nadveren saaledes, som jeg oven for har omtalt det, da haaber jeg sikkert, at dette deres Ønske maa blive imødekommet. Jeg føler mig nemlig forvisset om, at de folkekirkelige Myndigheder ikke af den Grund vil søge at nøde dem til at opgive den Forbindelse med Folkekirken, som de saa bestemt ønsker at bevare. Og det falder ikke vanskeligt at se, hvad Betydning det vilde have for dem, at deres Menigshedssamlinger i de hjemlige Kirkehuse med Prædiken og Nadverens Nydelse da ikke for længere Tid vilde blive afbrudte.“

1882, d. 8. November, fra Provsten til Lund:

„Fra Biskoppen har jeg i Dag modtaget følgende Skrivelse af 6. d. M.:

„„I Anledning af det med Deres Højærværdigheds Betænkning af 25. Oktober d. A. modtagne Andragende fra 23 Menighedsmedlemmer i Thy, der have løst Sognebaand til Valgmenighedspræst Lund i Øster Jølby, har Kirkeministeriet under 4. d. M. tilskrevet mig, at Ministeriet, forinden videre foretages med Hensyn til denne Sag, ønsker gjennem Pastor Lund tilvejebragt de paagjældendes nærmere Begrundelse af Aarsagen til deres Begjæring om ved Nadverens Nydelse at fritages for i Forvejen at modtage den i Folkekirken brugelige Tilsigelse af Syndernes Forladelse, om hvilken de alene have anført, at de ikke med god Samvittighed kunne modtage den, og at de ere i deres gode kristelige Ret til at forbigaa den.

„„Den saaledes forlangte Erklæring bedes altsaa indsendt her til med Deres Højærværdigheds og Pastor Lunds nærmere Ytringer.“

„I Henhold hertil tør jeg altsaa udbede mig Deres Velærværdigheds Erklæring samtidig med Modtagelsen af den af Ministeriet forlangte Meddelelse om, hvorfor Andragerne

føle sig besværede i deres Samvittighed ved at modtage den kirkelige Absolution, forinden de nyde Nadveren."

1882, d. 19. November, fra de 23 Andragere ved P. P. Smidt og Jens Støvring Kristensen til Ministeriet:

„I Anledning af, at det høje Ministerium har forlangt en nærmere Begrundelse af et Andragende fra 23 Menighedsmedlemmer i Thy, som have løst Sognebaand til Valgmenighedspræst Lund i Øster Jølby, om at fritages for den i Folkekirken ved Nadverens Nydelse brugelige Tilsigelse af Syndsforladelsen, skulle vi paa samtlige Ansøgeres Vegne anføre følgende: Da Vorherre Jesus i sin Menighed ikke har sat andet Vilkaar for Adgangen til sit Nadverbord end Tilsigelsen af Daabens Naade og Vilkaar, og da Syndernes Forladelse tilsiges én Gang for alle ved Daaben, kunne vi hverken anerkjende nogen yderligere Tilsigelse af Syndsforladelsen eller Berettigelsen til at opstille en saadan som Betingelse for at stædes til Nadverbordet. Vi mene derfor at have gyldig Grund til at hævde vor kristelige Ret til at fritages for den nævnte Tilsigelse, og kunne kun ved en saadan Fritagelse tilfredsstille vor Samvittigheds Krav.

„Da vi imidlertid ikke ønske at afbryde vor Forbindelse med Folkekirken, maa vi fastholde vort Andragende til det høje Ministerium om at give den ønskede Frihed."

1882, d. 15. Desember, fra Lund til Biskoppen:

„Hermed fremsendes den forlangte nærmere Begrundelse fra de 23 Medlemmer af Valgmenigheden i Thy, der har begjæret, at Menigheden med Myndighedernes Billigelse maatte været frit stillet til den saakaldte Absolution som Indledning til Nadveren.

„Denne Begrundelse vil ventelig findes helt fyldestgjørende, da det i den Sag formentlig er Hovedhensynet, at en Skik, der ingenlunde er oprindelig i Menigheden, meget vel kan være til Anstød, naar den skulde være bindende for alle.

1882, d. 25. Desember, fra Provsten til Lund:

„Biskoppen har under 23. d. M. tilskrevet mig som følger:

„„Deres Højærværdighed har under 20. Desember d. A. med Deres Betænkning tilstillet mig en Erklæring fra de 23

Medlemmer af Valgmenigheden, der begjærer at gaa til Alters uden Skriftemaal og Absolution.

„„Da jeg ønsker at kjende Ansøgernes Anskuelse af det, hvorom der handles, og behøver saadan Kundskab for at forelægge Sagen for Ministeriet, beder jeg Dem igjennem Valgmenighedspræsten forskaffe mig Oplysning, om jeg forstaar Ansøgerne rigtigt, naar jeg mener, at de erkjende, at den kristne i den hellige Nadvere modtager Stadfæstelsen paa sine Synders Forladelse, og at de ikke have noget imod, at Præsten, der uddeler Nadverens Sakramente, i en Indledningstale før Uddelelsen ganske i Almindelighed, uden at henvende sig til den enkelte og uden Haandspaalæggelse, erindrer Altergjæsterne om denne Naadevirkning.“

„Hvilket jeg ikke undlader herved tjenstligen at meddele Deres Velærværdighed, i det jeg beder Dem sende mig Deres Svar paa denne Forespørgsel snarest muligt.

1883, d. 22. Januar, fra Lund til Biskoppen:

„Uagtet jeg ved at fremstille for Deres Højærværdighed den Maade, hvorpaa jeg har indledet Nadveren, mente at have gjort det tilstrækkeligt klart, at det, der havde vakt Betænkelighed hos en Del af Menighedens Medlemmer, kun var den særlige Tilsigelse af Syndernes Forladelse ved det saakaldte Skriftemaal uden for Herrens Ordning, skal jeg i Anledning af Deres Forespørgsel tilføje, at der ingen Tvivl er til Stede om, at Vorherre selv ved sin Kjærlighedsgave i Nadveren, der giver Kristenlivet Vækst og Næring, stadfæster Syndforladelsen, der er given i Daaben til alle, som tro Pagtens Ord, og at sikkert ingen er betænkelig ved, at dette fremhæves. Skulde den kongelige Anerkjendelse som Valgmenighedspræst være hævet for mit Vedkommende, saa Svaret paa Andragendet ikke for mig kunde have nogen Følge, tvivler jeg ikke om, at De for Ansøgernes Skyld lige velvilligt vil fremme dette.“

Vi tænkte, som det vil ses, slet ikke paa at afskaffe „Absolutionen“ og den særlige Tilsigelse af Syndernes Forladelse. Spørgsmaalet var kun, om det paa nogen Maade gaar an, at paalægge alle at modtage den, dersom de vil gaa til Alters. Og da den ikke hører med til Herrens Indstiftelse af Nadveren, heller ikke er en æld-

gammel Kirkeskik som Betingelse for denne, og vi derhos slet ikke har den i Folkekirken saaledes, som Kirkeloven (Ritualet) foreskriver i Forbindelse med det private Skriftemaal, kunde jeg frimodigt meddele Biskoppen, at nogle af Menighedens Medlemmer havde nydt Nadveren uden at iagttage denne Skik. Da jeg i Juli Maaned 1882 under en Samtale bad ham om at bifalde dette, vilde han ikke paatage sig Ansvaret derfor, men raade til en Ansøgning til Ministeriet. 23 Medlemmer af Valgmenigheden, der bor i Thy, fulgte Raadet, og jeg har fremsendt deres Andragende og nærmere Forklaring. Men det har tynget mig meget, at der under den Sag forlangtes, at Samvittighedstvivl lige over for den nævnte Skik maatte klares i Skrivelser til Ministeriet. Sagen blev ikke afgjort. Men skal Herrens Menighed endnu en Stund kunne bo i den danske Folkekirke til fælles Gavn for Folket og den selv, da vil den og dens Tjenere sikkert snart blive frit stillede til Herrens Naademidler efter hans egen Indstiftelse.

IV.

Altergang for Børn under den sædvanlige Alder.

1881, d. 27. September, fra Lund til Biskoppen:

„Jeg skal tillade mig at meddele Deres Højærværdighed, at jeg har givet en lille Pige her af Menighedskredsen Nadveren, uagtet hun først gaar i sit niende Aar. Og ligesom jeg selv har været fuldt overbevist om, at jeg ikke turde handle anderledes og rigtig glad ved at opfylde den lille herlige Piges bestemte Begjæring, saaledes haaber jeg ogsaa hos min Biskop at finde et aabent Øre og et kjærligt Sind til at modtage min Beretning. Det er meget langt fra, at jeg, selv om jeg magtede det, kunde ønske en almindelig Børnealtergang. Jeg tror endog, at det under Menighedens nuværende Livsvilkaar hos os vil høre til de sjældnere Tilfælde, at Børnene i en meget yngre Alder end

den nu sædvanlige, jævnt og naturligt, vil kunne begjære at delagtiggjøres i Nadveren. Men jeg har ikke tvivlet om, hvad jeg ogsaa i dette Tilfælde har set saa underlig bekræftet, at Guds gode Aand, maaske mest under særegne Førelser, kan give en Vækst, som sædvanligst kommer langt senere.

„Lille Kristiane har haft den Lykke at færdes i et Hjem, hvor Kristenlivet leves alvorligt men ogsaa jævnt og sundt, saa hendes Forældre paa ingen Maade har drevet hende fremad til det Ønske, der kom saa stærkt op hos hende. Men hun har fra helt lille af været et livligt og fremmeligt Barn og har nu i lang Tid, vel 4—5 Aar, lidt af Kirtelsygdom, der legemlig har gjort hende til en Stakkel. Hun ligger nu gjærne den halve Dag i ulidelig Smerte, og det kan ej andet end haabes, at hendes Udgang snart maa være for Haanden. Men det er skjønt at se, hvorledes hun har udviklet sig under Trængselen, og hvordan Vorherre har lagt sin Pris paa hendes Barnelæber. Saaledes sagde hun for nogle Dage siden til mig, da jeg havde fortalt hende en bibelsk Historie: „Ja Vorherre er god og stor og kan alle Ting". Og da vi sang for hende Slutningen af Ingemanns Barnesang: Du lærte os til Gud vore Øjne opslaa, — udbrød hun: Det har han ogsaa lært mig!

„Ønsket om, med sine Forældre, at faa Del i Vorherres Gave paa Nadverbordet, var ikke just nyt hos hende. Men da hendes Forældre omgikkes hende varligt i det Stykke, var det i længere Tid ikke kommet til Orde, saa jeg halvvejs ventede, at det ikke vilde fastholdes. For faa Dage siden sagde hun imidlertid til sin Fader, at hun ønskede hver Dag at komme til Vorherres Bord; men hun vilde ikke forlange det, før hun vidste, at hun skulde, saa fik hun nok Lov. Og da hun kort efter ret barnligt og inderligt bad mig derom, turde jeg ikke nægte at opfylde hendes Ønske.

„Det blev ogsaa en underlig velsignet Stund, da jeg efter at have talt med hende og bekjendt Troen sammen med hende og hendes Forældre, som sædvanlig under Haandspaalæggelse forsikrede dem om Guds Naade og derpaa meddelte dem Nadveren. Hun var meget bevæget, og Kræfterne havde ondt ved at slaa til, men hun sagde os, at hun var rigtig glad og fik nok Lykke til at holde ud, og det opfyldte Gud Fader.

„Jeg har nu givet Dem som en gammel kristen Mand og som min Biskop en Beretning om det, jeg i dette Stykke som Gudsordets Tjener i Menigheden har været vis paa at burde gjøre, og jeg vil bede Dem om, at bevare baade min lille Ven-

inde og mig selv og min Gjerning i et kjærligt Hjærte og have os med i et godt Ønske for Livets sunde Fremvækst, som Gud Fader vil give Lykke til."

1882, d. 17. Januar, fra Lund til Biskoppen:

„Der er atter her i Valgmenighedskredsen et Barn, en Dreng paa 11 Aar, der saa bestemt ønsker med sine Forældre at delagtiggjøres i den hellige Nadvere, at jeg mener, det vil ikke kunne forsvares at afslaa hans Begjæring. Da Barnet imidlertid ikke er sygt, har jeg ikke kunnet opfylde den uden i Forvejen at fremstille Sagen for Biskoppen og høre Deres Mening.

„Dette Tilfælde har ingen udvortes Sammenhæng med den lille Kristiane Bjerregaards Altergang, som jeg i Efteraaret gav Dem en Meddelelse om. Drengens Ønske er kommen frem tidligere end hendes, og hans Fader, Gaardejer Jakob Justesen, bor i Hanherred, altsaa langt fra mit Hjem, i hvis umiddelbare Nærhed Kristianes Forældre bo.

„Jeg kan ogsaa her sige, at det er Forældrenes troværdige Vidnesbyrd, at de ingenlunde har søgt at fremkalde et saadant Ønske saa tidligt hos Drengen. Jeg, der kjender Familien nøje, kan alligevel godt forstaa, at det netop hos ham kan være opkommet barnligt og jævnt. Forældrene ere Mennesker, paa hvis Læber han fra lille af har hørt Bekjendelsen af Kristen-Troen; navnlig er Moderen gjennem svære Anfægtelser kommen til Fred i sin Barnetro, og Børnene, af hvilke tre i den sædvanlige Alder ere konfirmerede og har nydt den første Nadver her, er voksede op i et Hjem, hvor Glæden derover ikke har været skjult.

„Hidtil havde imidlertid dette Barn fulgt med sine Forældre og de ældre Søskende til Kirke og set dem nyde Nadveren uden at ytre noget Ønske om at være med. Men for et Aar siden døde en yngre Broder, en Dreng paa 6 Aar, der stærkt havde knyttet sig til ham, fulgte ham paa Vej til Skolen, mødte ham igjen, naar han vendte hjem, og var næsten al Tid hos ham hjemme. Fra den Tid begyndte Ønsket at komme frem og har nu naaet en saadan Styrke, saa stille som han gaar med det, at Forældrene ere bange for at være det imod, og det med saa meget mere Grund, som Moderen mindes, at den samme Længsel efter at følge med sine Forældre har

været oppe i hende som Barn. Da var der ingen, der turde tage Hensyn dertil, og det har hun lidt meget ved.

„Der er ingen Tvivl om, at Barnet kjender sin Børnelærdom.“

1882, d. 28. Januar, fra Biskoppen til Lund:

„Deres Brev af 17. Januar modtog jeg først i Gaar. Hvad Indholdet angaar, at De taler om at tage et Barn paa 11 Aar, der ikke er sygt, til Alters, da kan De vel vide, hvad jeg maa sige dertil. Mit Svar er, at jeg ikke er bemyndiget til at give Tilladelse dertil, og at De, dersom De tager Barnet til Alters, forser Dem mod Kirkens Lov.“

1882, d. 27. Marts, fra Lund til Biskoppen:

„Det er min Skyldighed at meddele Deres Højærværdighed, at jeg i Ansgarskirken her paa Morsø har givet den tolv Aars Dreng Nadveren, om hvem jeg tidligere har skrevet til Dem (Gaardejer Jakob Justesens Søn Jakob fra Lildal i Hanherred).

„Ønsket om at nyde Nadveren, der i længere Tid havde levet hos Drengen, og som kom saa smukt frem hos ham efter hans Broders Død, blev stærkere, og det blev støttet af Forældrene, der havde en dyb Følelse af, at en fortsat Vægring let kunde være skadelig for hans Hjærteliv. De mindedes jo godt, hvad hans Moder har lidt for det samme Ønskes Skyld. Det var ikke en Fordring, der mødte mig, som vilde lægge et Tryk paa nogen, men en klar og inderlig Begjæring fra deres Side om at faa Lov at mødes med deres Barn ved Herrens Bord. Da der ingen Tvivl var hos mig om, at Jakob véd, hvad han tror, og bedre end de fleste Børn i Konfirmationsalderen véd, hvad det er han begjærer, var jeg vis paa, at der ikke turde nægtes ham Adgang til Alteret, og det vilde have været en Samvittighedsbyrde, som jeg ikke kunde bære, at afslaa hans Begjæring.

„Jeg maatte derfor opfylde den, vistnok i god Tro til, at De og mine foresatte i det hele vilde dømme, at hvad her er sket, er i Overensstemmelse med kristelig Skik, ja med den ældre Sæd i vor dansk-lutherske Kirkeafdeling; men ogsaa, uagtet jeg maatte udsætte mig for en Misbilligelse af det skete, der kunde forulæmpe min Stilling som anerkjendt Præst i Folkekirken, og

som De kan være fuldt vis paa, jeg ikke uden bydende Nødvendighed vilde paadrage mig.

„Jeg indbød Drengen og hans Forældre til at tage Ophold hos mig, da de kom her til Morsø for den Sags Skyld, og ved Samtale med ham og dem fandt jeg bekræftet, hvad jeg oven for har meddelt Dem om ham. Derefter modtog jeg ham i Menighedens Forsamling ved Alterbordet sammen med Forældrene og andre Nadvergjæster. Og det skete efter at jeg havde sluttet Skriftetalen med en Bekjendelse af Kristentroen sammen med ham og dem og derefter forsikret ham om hans Daabs Naade og givet ham Tilsagnet om hans Synders Forladelse.

„Jeg er fuldt vis paa, at De vil modtage denne Meddelelse i Kjærlighed, ligesom det er i al Ærbødighed og Kjærlighed, den er given.“

1882, d. 1. April, fra Biskoppen gjennem Provsten med en Efterskrift fra ham til Lund:

„„Af et Brev fra Pastor Lund af 27. d. M., hvoraf jeg véd, at De har faaet en Afskrift, har jeg med Bedrøvelse erfaret, at han har taget den tolv Aars Dreng til Alters, om hvem han allerede tilskrev mig under 17. Januar, og om hvem jeg i det jeg henviste til Kirkens Forskrifter, under 27. Januar gav, ham tilkjende, at det vilde være Uret at tage ham til Alters. Underligt er det, at han begjærer en Udtalelse af mig og derpaa handler tvært imod den; men endnu underligere er det, at han ikke kan se, at han atter handler imod det Løfte, han gav ved sin Ordination.

„„Deres Højærværdighed anmodes om igjennem Pastor Lund at forskaffe mig vedkommende Drengs Daabsattest samt Pastor Lunds Ytringer om, hvorvidt han mener, at der er Sandsynlighed for, at der i Valgmenigheden findes andre ukonfirmerede Børn, der med Forældrenes Understøttelse vil henvende sig til ham med Begjæring om at stedes til Alters.“

„I det jeg fremsender denne Skrivelse, finder ogsaa jeg mig foranlediget til at udtale min Bedrøvelse og Sorg over det skete Faktum, hvortil jeg saa meget mere føler mig tilskyndet, som De, saa vidt jeg mindes, endogsaa selv lovede mig under en mundtlig Forhandling, vi havde med hinanden angaaende det foreliggende Spørgsmaal, at se Tiden an, indtil det kunde skjønnes, hvilken Medfart de to Lovforslag om Civilægteskabet og Konfirmationen, der beror i Rigsdagen, vil faa. De udtalte den

Gang, at Sagen var ikke saa presserende, at det hastede med at tage en Bestemmelse. Jeg kunde derfor ikke overtale mig til at tro, at Drengen virkelig havde været til Alters, da det første Gang blev mig meddelt, og fandt mig endogsaa foranlediget til at forsøge paa at dementere Rygterne derom med Henvisning til, at De ganske vist vilde indberette Faktum, dersom det virkelig var sket. De vil derfor ikke finde det forunderligt, at jeg, efter at have bragt i Erfaring, at Rygtet denne Gang havde Ret med Hensyn til Paastanden om, at Drengen havde været til Alters, tillige ønsker et andet Punkt opklaret, som ved samme Lejlighed er blevet mig meddelt, og som jeg ogsaa senere har hørt omtale, nemlig, at det skulde være blevet meddelt Medlemmer af Menigheden, at Børn herefter vilde kunne komme til Alters, ogsaa forinden deres Konfirmation. Hvorvidt en saadan Meddelelse skulde være bleven givet, være sig offentlig eller privat, samt, i bekræftende Tilfælde, under hvilken Form den er sket og paa hvilket Sted den er fremkommen, derom tør jeg maaske herved udbede mig Underretning i Forbindelse med Besvarelsen af det Spørgsmaal, hvorom Biskoppen har ønsket Oplysning."

1882, d. 6. Maj, fra Lund til Biskoppen:

„Hermed sendes den af Deres Højærværdighed begjærede Daabsattest for Gaardejer Jakob Justesens Søn Jakob, der har modtaget Nadveren i Ansgarskirken. Hvorvidt der i Valgmenighedskredsen findes andre ukonfirmerede Børn, der vil henvende sig til mig med samme Begjæring, og deri støttes af Forældrene, kan jeg ikke afgjøre. Der er intet saadant Ønske kommen til min Kundskab, og under Menighedens nuværende Livskaar har jeg troet, det sjældnere vilde fremkomme.

„At det derimod enkeltvis kan opkomme, baade sundt og stærkt, saaledes som det efter min fulde Overbevisning skete hos Jakob, det tror jeg Biskoppen med mig vil finde rimeligt, De véd jo og glæder Dem over, at Menigheden, hvor den er kommen til fyldigere Bevidsthed, samles rigeligere ved Herrens Bord og finder derfor ogsaa rigeligere Liv og Glæde i hans Gave der, og det er jo dog derved, Spørgsmaalet hos Børnene vil opkomme.

„Deres Højærværdighed vil ikke undres over min tidligere Henvendelse til Dem, uagtet jeg ikke turde undlade at opfylde Drengens Ønske. Thi jeg haabede sikkert, at en Begjæring,

der var fremkommen hos en tolv Aars Dreng under de Omstændigheder, jeg skildrede, og navnlig i et Hjem, hvor en troende Moder havde næret det samme Ønske i Børneaarene og lidt haarde Anfægtelser, maatte kunne regne paa mine foresattes Støtte, og jeg vilde saare nødig foretage, hvad jeg ventede, at vinde Deres Bifald til, uden dette.

„Da De har mindet om mit Ordinationsløfte, skal jeg tilstaa, at det længe har trykket mig godt at kunne skjønne, at et saa omfattende højtideligt Løfte, der angaar et Menneskes hele Livsgjerning, sikkert aldrig burde gives eller modtages. Men selv uden et saadant Løfte vilde jeg være hjærtelig bunden ved Herrens egen Ordning i Menigheden og den Oplysning, jeg derom, efter mit lille Kjendskab til den hellige Skrift, har fundet. Og De tvivler vist ikke om, at det har kostet mig en Del Overvejelse at betænke, om jeg kunde og turde afvise Drengens Forlangende uden at herske over det, der er Vorherres, og heller ikke denne Overvejelse laa uden for det af mig givne Løfte.

„Men ganske vist har det atter under denne Sag været stærkt fremme for mig, om jeg turde fratræde min Stilling som anerkjendt Præst i Folkekirken. Og dette vilde have været mig saa langt det letteste, at jeg tør godt sige, det er ikke nærmest Hensynet til mig selv, der har holdt mig tilbage. Men jeg har saa lidet kunnet overse den Indflydelse, dette Skridt kunde have paa Menighedskredsens Stilling til Folkekirken, at jeg hidtil ikke har troet mig berettiget dertil, uden jeg nødtes til det. Derfor er det, jeg har maattet nøjes med at vedkjende mig, hvad jeg har troet at maatte gjøre, vistnok i den Tro, at jeg vilde nyde godt af den Billighed, der ofte har været vist Præster i Sager, der angik deres Samvittighed; men dog ogsaa med den Udsigt for Øje, at berøves den kongelige Anerkjendelse; og hermed skal jeg atter ærbødigst og kjærligst henstille Sagen til Biskoppen."

1882, d. 9. Juni, fra Provsten til Lund (Ministeriets Kjendelse):

„Under 3. d. M. har jeg fra Bispekontoret modtaget følgende Skrivelse fra Kirkeministeriet til Biskoppen af 2. ds:

„„I behagelig Skrivelse af 3. f. M. har Deres Højærværdighed indberettet, at Valgmenighedspræst R. Lund af Øster Jølby paa Mors i Følge en Skrivelse til Dem af 27. Marts d. A. har

taget Drengen Jakob Jakobsen, der er en Søn af Gaardmand Jakob Justesen Hede af Lildal og i Følge den med Skrivelse af 9. s. M. hertil indsendte Daabsattest er født den 3. Januar 1870, til Alters paa Forældrenes og Barnets Begjæring derom, uanset, at De paa Valgmenighedspræst Lunds Forespørgsel om Rigtigheden af, at han efterkom denne Begjæring, havde tilkjendegivet ham, at han vilde handle mod Kirkens Forskrifter, dersom han tog bemældte Barn til Alters.

„„Foranlediget heraf skulde Ministeriet tjenstligst anmode Dem om behageligen at ville tilkjendegive Valgmenighedspræst Lund dets Misbilligelse af den af ham begaaede Overskridelse af Lovgivningen, og at forelægge ham Valget mellem derfor at erlægge en Bøde af 100 Kr. til Statskassen, eller at blive sat under Tiltale ved en Provsteret.

„„Om Sagen forventer man i sin Tid at modtage Deres nærmere Indberetning."

„I Henhold til foranstaaende, som jeg herved i Følge Biskoppens Skrivelse meddeler Deres Velærværdighed, anmodes De derfor om at tilmælde mig, hvilket af de oven for nævnte Alternativer De vælger."

1882, d. 30. Juni, fra Provsten til Lund:

„Fra Biskoppen har jeg i Dag modtaget nedenstaaende Skrivelse af 28. d. M.:

„„Under 3. d. M. meddelse jeg Deres Højærværdighed, at Kirkeministeriet havde resolveret, at Pastor Lund skulde enten betale 100 Kr. eller, hvis han nægtede dette, stilles for en Provsteret. Jeg maa anmode Dem om at paalægge ham snarest muligt at underrette mig om, hvad han vælger, og dersom han vælger at betale Mulkten, med det allerførste gjennem Dem tilstille mig Pengene."

„I det jeg tilstiller Dem foranstaaende Meddelelse, turde jeg maaske herved paa ny bringe i Erindring, hvad jeg mundtlig udtalte for Dem forleden Dag, at jeg rejser her fra førstkommende Tirsdag d. 4. Juli, og at det derfor vil være det ønskeligste, hvis De ikke selv skulde komme til Aalborg til den Tid, hvad De stillede i Udsigt, om De allerede paa Mandag kunde sende mig Underretning om, i hvilken Retning Deres Valg gaar."

1882, d. 11. Juli, fra Lund til Provsten:

„Jeg skal meddele Deres Højærværdighed, at jeg i Løbet af næste Uge mellem den 16. og 22. ds. vil kunne give Dem endeligt Svar paa, hvorvidt jeg vil indbetale den Bøde paa 100 Kr., som Kirkeministeriet har ikjendt mig. Skulde en saadan Udsættelse af Besvarelsen af det mig stillede Spørgsmaal af mig ubekjendte Grunde ikke kunne tilstaas, da ligger det jo i Ministeriets Haand at beordre den Sag mod mig anlagt, som er stillet i Udsigt."

1882, d. 22. Juli, fra Lund til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet:

„Det høje Ministerium har den 2. Juni d. A. tilkjendegivet mig dets Misbilligelse af den begaaede Overtrædelse af Lovgivningen og forelagt mig Valget mellem at erlægge en Bøde paa 100 Kr. til Statskassen, eller at blive sat under Tiltale for en Provsteret, fordi jeg paa Forældrenes og Barnets Begjæring har taget en tolv Aars Dreng til Alters, uanset at Biskoppen paa min Forespørgsel om Rigtigheden af, at jeg efterkom deres Begjæring, havde tilkjendegivet mig, at jeg vilde handle imod Kirkens Forskrift, dersom jeg tog Drengen til Alters.

„Jeg har i Dag mældt, at jeg er villig til at betale de 100 Kr., da jeg ikke betvivler Ministeriets Ret til at ikjende en saadan Bøde, og jeg intet Kald har til uden tvingende Nødvendighed at lade en Retssag føre for de borgerlige Domstole.

„Jeg kan dog ikke gjøre dette uden at lade følge en aaben og ærbødig Henvendelse til det høje Ministerium.

„Det skal da først bringes i Erindring, at jeg ikke, førend jeg meddelte Barnet Nadveren, indgik med et Andragende til Biskoppen om Tilladelse dertil, eller gjorde nogen Forespørgsel om Rigtigheden deraf efter Folkekirkens Forskrifter; men jeg skrev til Biskoppen, hvis Mening jeg ønskede at høre, og forklarede ham Barnets Stilling og Forholdene i dets Hjem, hvorved jeg begrundede min Overbevisning, at dets Begjæring ikke kunde nægtes. Biskoppen gav ingen som helst Anvisning til Muligheden af at imødekomme Barnets Trang, om det var fornødent, men tilkjendegav mig kort, at han ingen Tilladelse kunde give, og at jeg ved at gjøre det vilde handle mod Kirkens Forskrifter.

„Dernæst skal jeg minde om, at det er gjort klart for de høje folkekirkelige Myndigheder, at her intet er sket for at sætte vor egen Anordning i Steden for den sædvanlige; thi det er skriftligt udtalt for Biskoppen, at det skete, fordi det var min Samvittigheds Bydende ikke at nægte Barnets og dets Forældres inderlige og vedholdende Begjæring; og jeg har ved denne som ved flere Lejligheder ikke skjult, at Sagen har været saa alvorligt overvejet, at det vilde have været mig meget lettere at opgive den kongelige Anerkjendelse som Valgmenighedspræst og da gjøre, hvad jeg ikke maatte undlade, naar jeg ellers havde anset mig berettiget dertil for det Folks og den Menigheds Skyld, jeg tjener.

„Jeg er vis paa, at jeg i denne Sag ikke maatte handle anderledes, og jeg maa aabent udtale, at jeg, om et saadant eller lignende Tilfælde i Fremtiden møder mig, nødes til at handle paa samme Maade. Dette er jeg ogsaa berettiget til at erklære paa Menighedskredsens Vegne. Jeg har i det Stykke været i fuld Forstaaelse med den, og hvad der for den Sag er bleven paalagt, har været følt som en Byrde, lagt paa Menighedskredsen i det hele.

„Det er mit sikre Haab, at en saadan Handlemaade, der hverken strider mod den kristne Menigheds- eller gammel luthersk Kirkeskik, ikke i Fremtiden vil blive betragtet som et Brud paa folkekirkelige Forskrifter. Baade er jeg vis paa, at det milde danske Folk og de, der tjener det ved at staa for Styret, vil ønske og unde Herrens Menighed den Samvittighedsfrihed, den ikke kan undvære, og at det vil skjønnes, at dette ogsaa maa være den rette Synsmaade i de Folkekirker, der er mærkede med Morten Luthers Navn.

„Det skal nemlig, naar Talen er om Lovbrud lige over for folkelige Anordninger, ikke glemmes, at de lutherske Fædre, da de aflagde den alvorlige Bekjendelse for Rigsdagen i Avgsburg, saa at sige sluttede med en Anvisning til Biskopperne, hvorefter disse let vilde kunne opretholde den lovlige Lydighed, naar de nemlig ikke drev paa Overholdelsen af Anordninger, som ikke kan holdes med god Samvittighed, i det der tilføjes, at saadanne Anordninger maaske fra først af har haft gyldige Grunde, uden at de dog passer for senere Tider. (Avgsburgske Konfession, Artikel 28).

„Kan Menigheden i dette og lignende Stykker ikke finde den Samvittighedsfrihed, den ikke kan undvære, da følger med Nødvendighed en Skilsmisse fra det folkekirkelige Tilsyn, der ogsaa vil

række til Kredse, der ligesom jeg og mange af mine nærmeste Venner inderlig ønsker at føre vort Liv sammen med den danske Folkekirke og ikke kan skilles fra Menigheden i denne."

1882, d. 17. Avgust, fra Provsten til Lund:

„Fra Biskoppen har jeg under 16. d. M. erholdt Meddelelse om, at Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet under 15. dennes har tilskrevet ham som følger:

„„Med behagelig Skrivelse af 26. f. M. har Deres Højærværdighed tilstillet Ministeriet en af Valgmenighedspræst Lund i Øster Jølby afgiven Erklæring om, at han er villig til at erlægge den ham ved Ministeriets Skrivelse af 2. Juni d. A. alternativt paalagte Bøde af 100 Kr. til Statskassen, fordi han havde taget en tolvaarig Dreng til Alters, uanset at det af Deres Højærværdighed var blevet meddelt ham, at han derved vilde handle mod Kirkens Forskrifter, hvortil han har føjet den Udtalelse, at han, om et saadant eller lignende Tilfælde i Fremtiden møder ham, nødes til at handle paa samme Maade.

„„Ved at meddele Deres Højærværdighed Tilstaaelse for Modtagelsen af det med bemældte Skrivelse endvidere fulgte Beløb af den nævnte Bøde, skulde Ministeriet tjenstligst tilføje til Bekjendtgjørelse for Valgmenighedspræst Lund, at det for Tiden skal indskrænke sig til at tage det fornødne Forbehold med Hensyn til hans ovenfor anførte Udtalelse."

„Hvilket jeg herved ikke undlader tjenstligen at meddele Deres Velærværdighed til fornøden Efterretning i Henhold til det mig i Biskoppens Kommunikation givne Paalæg."

Spørgsmaalet om Børnenes Adgang til Nadveren var tildels kommen tidligere frem end Skriftemaalssagen. Hverken Menigheden eller jeg drømte om en almindelig Børne-Altergang. Vi ønskede kun at komme Trangen i Møde, hvor Livet selv havde fremkaldt den hos et Barn i kristne Forældres Huse. Meddelelsen om den lille niaarige syge Piges Altergang modtog Biskoppen saare velvilligt. Da jeg henvendte mig til ham for at høre hans Mening i Anledning af Begjæringen om det samme fra en Dreng paa henved 12 Aar og hans Forældre, havde han, som

det ses, intet Raad*) at give. Privat anviste han mig kortelig at formane Forældrene til ikke at nære et saadant Ønske hos Barnet og berolige dette med, at det ikke kunde vente, hvad intet Barn i Danmark fik Lov til. Da jeg stod uden Vejledning fra Biskoppens Side, turde jeg ikke udsætte at opfylde Barnets Begjæring, men modtog det efter Samraad med kristne Venner ved Nadverbordet. Jeg kunde i Erklæringen til Ministeriet, da jeg indbetalte den idømte Bøde, frimodigt udtale, at jeg var vis paa at have handlet i Overensstemmelse med mit Præsteløfte, der først fæster os til Vorherres Ord og Ordning, og at jeg i lignende Tilfælde maatte handle paa samme Maade. Jeg havde ogsaa under den Sags Behandling udtalt min Villighed til, om det krævedes, at opgive min Stilling for da at handle, som jeg kunde forsvare det for min Samvittighed.

V.

Et Pigebarns Altergang, der havde fyldt 13½ Aar.

1882, d. 28. Oktober, fra Lund til Biskoppen:

„I min Erklæring til Ministeriet i Anledning af den Bøde, det havde ikjendt mig efter tolv Aars Drengens Altergang, udtalte jeg, som Deres Højærværdighed vil mindes, at jeg i et lignende Tilfælde maatte gjøre det samme.

„Jeg skal herved meddele Dem, at et Pigebarn i Valgmenigheden, der den 16. Februar d. A. fyldte 13 Aar, har med Forældrenes Bifald bedet mig om at maatte nyde Nadveren sammen med disse.

„Denne Begjæring har haft saa meget større Vægt for mig, fordi det mere end én Gang i den senere Tid har mødt mig, at et ældre ukonfirmeret Barn har været til Stede, medens hele den øvrige Familie samledes om Herrens Bord med et af

*) Provsten raadede mig privat at ty til Ministeriet.

sine Medlemmer, som var dødssygt Og det har været en saadan Byrde for Barnet, som ene var udelukket, at jeg utvivlsomt maatte have taget det med, hvis dets Begjæring var bleven mig vitterlig i Tide, og jeg maa gjøre, hvad jeg kan, for at et saadant Barneønske frimodigt kan komme frem. Disse Tilfælde er mig nemlig ny Vidnesbyrd fra selve Livet i Menigheden om, at Aldersgrænsen for den første Altergang træder hindrende i Vejen for Herrens egen Indbydelse, og at Menighedens Tjenere maa være stillede og støtte sig lige saa frit der til som i vore kristne og lutherske Fædres Tid.

„Selve den ovennævnte Pige kan jeg med stor Frimodighed og Glæde meddele Nadveren. Og i dette Tilfælde vilde vel faa Præster have nogen Betænkelighed derved, da hun er saa gammel, at hun sikkert vilde have modtaget sædvanlig Alders Læmpelse fra Biskoppen, om hendes Begjæring var bragt mig i Vaar og ikke var bleven holdt tilbage ved, hvad hun og hendes Forældre vidste om Forhandlingerne i Anledning af Drengens Altergang og Ministeriets derefter følgende Fremfærd mod mig.

„Jeg har efter enkelte Samtaler med hendes Forældre og navnlig med hende selv lovet at modtage hende ved Nadverbordet sammen med Altergjæsterne i Menigheden en Søndag ved Mortensdagstide efter umiddelbart forud at have forsikret hende om hendes Daabs Naade, ligesom det ved Drengens Altergang fandt Sted.

„Forud for denne vil De mindes, at jeg henvendte mig til Dem, dog uden at ansøge om Deres Indvilligelse, og at det blev mig lagt til Last, som om jeg søgte Tilladelse til det, jeg dog, naar denne ikke gaves, vilde gjøre. Ogsaa af den Grund bringes dette Dem som en ærbødig og kjærlig Meddelelse om mit Forsæt. Jeg haaber, at det vil have Deres Bifald og, selv om det meddeles en højere Myndighed, dér godkjendes.

„Men da det vil være Dem i friskt Minde, at det høje Ministerium efter tolv Aars Drengens Altergang har anset det for rigtigt at idømme mig en Bøde eller indanke Sagen for en Provsteret, maa jeg nødvendigvis tilføje: Skulde mod Forventning mit Forehavende ikke ligefrem kunne billiges af de folkekirkelige Myndigheder, saa disse kunde tænke paa atter at straffe eller dadle min Fremfærd, da er det min bestemte forud udtalte ærbødige Begjæring, at dette maatte ske ved, at den kongelige Anerkjendelse som Valgmenighedspræst tages fra mig. Jeg vilde selv forud opgive den, dersom jeg vidste, at

den Frihed, Menigheden og jeg i det Stykke ikke kan undvære, vilde blive os nægtet.

„Det er nemlig en bestemt Kjærlighedspligt lige over for den lille Pige, at gjøre hvad jeg kan, for at hendes barnlige Hjærtesag ikke stilles frem for Offenligheden og det gjøres tvivlsomt for hende, om det er rigtigt og lovligt, at det Ønske opfyldes, som hun i god Overensstemmelse med Vorherres Anordning har gjort.“

1882, d. 2. November, fra Provsten til Lund:

„Fra Biskoppen har jeg i Dag modtaget følgende Skrivelse, dateret 1. November d. A.:

„„Herved anmodes Deres Højærværdighed om at tilkjendegive Pastor Lund, at jeg ikke er bemyndiget til at tillade, at han meddeler det i hans Skrivelse af 28. Oktober omtalte ukonfirmerede og ikke syge Pigebarn Alterets Sakramente; men at jeg er villig til paa hans Vegne at begjære Ministeriets Samtykke til, at han konfirmerer dette Barn, der er $13^1/_2$ Aar gammel, og samme Dag tager hende til Alters, saafremt han lover mig, at han vil afvente Ministeriets Svar, hvilket jeg skal bede mig tilstillet snarest muligt. Om Pastor Lunds Bestemmelse imødeser jeg Underretning med det allerførste; har han ikke allerede brudt med Folkekirken, vil han love mig at vente, og han maa da med sit Svar sende mig Pigens Daabsattest.“

„I det jeg herved fremsender Afskrift af denne Skrivelse undlader jeg ikke at tilføje, at det naturligvis er en selvfølgelig Sag, at Deres Velærværdighed godt vil kunne sende Biskoppen Svar paa denne hans Skrivelse straks og først senere Daabsattesten, hvis det omhandlede Barn skulde være født saa langt borte fra Deres Bolig eller opholde sig saa fjærnt der fra, at der vilde gaa flere Dage hen, inden Daabsattesten kan skaffes til Veje. Thi det ubetingest vigtigste er jo dog dette, at Biskoppen snarest muligt bliver underrettet om, hvor vidt De vil benytte Dem af hans Tilbud, hvilket jeg indstændig vil tilraade Dem, da derved det foreliggende Spørgsmaal vil kunne blive løst paa den fredeligste og nemmeste Maade. Hvad fremtidige Tilfælde angaar, kan man jo sige: kommer Tid, kommer Raad, og stole paa, at den Gud, som al Tid fører alt til det bedste og véd at skaffe Udveje, hvor vi

Mennesker ikke kunne øjne nogen rimelig Udgang, sikkert ogsaa vil jævne Vejen paa en eller anden Maade.

„Saa snart jeg modtager Deres Skrivelse — med eller uden Daabsattest for Pigen — skal jeg uopholdelig tilstille Biskoppen samme.

1882, d. 14. November, fra Lund til Ministeriet:

„Jeg har den 28. f. M. mældt hans Højærværdighed Biskoppen, at et Pigebarn i Valgmenigheden, der d. 16. Februar d. A. fyldte 13 Aar, med sine Forældres fulde Bifald har bedet mig om, at maatte gaa til Alters sammen med disse, og at jeg fandt denne Begjæring vel grundet. Jeg oplyste, at dette Ønske var saa gammelt, at det meget godt kunde have kommet frem i Foraaret, og Sagen maaske have været ordnet ved sædvanlig Alders-Læmpelse fra Biskoppen, men at Begjæringen blev holdt tilbage paa Grund af de Forhold, der, som Ministeriet véd, her var kommet frem i en noget lignende Anledning. Ønsket har saaledes ikke mældt sig før det trængte paa og ikke kunde skydes til Side. Jeg mældte derfor Biskoppen, at jeg havde lovet at modtage det ved Alteret en Søndag midt i November. Da jeg efter en Skrivelse fra Biskoppen maa anse denne Sag henvist til det høje Ministerium, tillader jeg mig herved ærbødigst at bringe dette den samme Meddelelse. Det sker forud i den Fortrøstning, at de folkekirkelige Myndigheder vil være enige med mig i, at jeg ikke maatte handle anderledes; men ogsaa i den Forventning, at hvis dette ikke skulde kunne ske, de da i Overensstemmelse med, hvad der tidligere er stillet mig i Udsigt, vil sørge for, at den kongelige Anerkjendelse af mig som Præst i Valgmenigheden tages tilbage. Og da dette er sagt forud og bestemt, er jeg vis paa, ingen vil tænke paa at skuffe min Forventning i den Henseende.“

Fra Lund til Biskoppen (privat Brev med Skrivelse til Ministeriet):

„Dersom Deres Højærværdighed har gjort en Forestilling til Ministeriet efter den Meddelelse, jeg den 28. f. M. gav Dem, da skal dette private Brev i det væsentlige kun sige Dem, at jeg selv ikke véd nogen bedre Udvej, end den, jeg den Gang valgte. Det maatte da være, at De kjærligt kunde hjælpe os til den. Har De ikke sendt den, da beder jeg Dem venligst

modtage og overveje følgende, inden De maatte vælge at sende hosfølgende Skrivelse til Ministeriet.

„Jeg véd, De tror, at jeg i et Tilfælde som det med Pigebarnet, jeg har lovet at meddele Nadveren, samvittighedsfuldt har dannet mig en bestemt Overbevisning, og jeg har haft Lejlighed til at støtte mit eget Kjendskab til Barnet ved erfarne kristne Venners paalidelige Vidnesbyrd. Men da jeg derhos, som det er Dem meddelt, véd, at hun længe har gaaet og arbejdet med sit Ønske, og at dette, paa Grund af Forholdene, en Tid lang holdt sig bly tilbage, vil De vist godt fatte, at jeg ikke tør forlange en længere Udsættelse, endnu mindre bryde det Løfte, jeg har givet hende. Jeg er derfor bestemt paa at holde det og modtage hende ved Nadveren.

„Efter den bestemte Erklæring, jeg blev nødt til at tilstille Ministeriet i Sommer, kunde jeg hverken skrive eller bede Myndighederne modtage en Ansøgning om et Forhold, hvor jeg afgjort har meddelt, at jeg intet Afslag kunde modtage. Men naar jeg sluttede mit Brev af 27. f. M. med at bede Dem give eller skaffe et Bifald eller en Fjærnelse af min Anerkjendelse som Valgmenighedspræst, da var det ikke fordi jeg ønskede en Skilsmisse fra de folkekirkelige Myndigheder. Den har jeg ikke ønsket og gjør det nu mindre end før, men navnlig fordi der var noget, jeg frygtede langt mere, og som jeg maatte gjøre alt mit for at undgaa: en Gjentagelse af det, der førtes over mig og min Menighedskreds i Sommer. For, skjønt jeg slet ikke miskjender, at Biskoppen kan have haft med det at gjøre i den kjærlige Hensigt, at fri mig fra et større Onde, maa De være vis paa, det har skaffet mig tunge Anfægtelser, hvorvel jeg haaber, at Gudfader har afvendt Skaden fra det Barn, der den Gang var med, og hvis Hjærtesag blev udsat for Offentligheden.

„De vil mindes, at de Anker, der har været rejst mod mine Venner og mig, tog sin Begyndelse fra en Angivelse til Provsten om vort Forhold ved Konfirmationen, som blev taget til Følge, og med en Klage fra Dem selv over Skriftemaalets Stilling hos os ved Børnenes første Altergang, uden at De en Gang havde skaffet Dem Oplysning hos mig om, hvorledes jeg egentlig havde forholdt mig. Dette har vistnok i sin Tid bedrøvet mig meget. Men det er længe siden. Jeg har længe været taknemmelig for denne Begyndelse, fordi jeg deri har set en Stadfæstelse paa, at jeg ganske vist ikke skulde være snar til at foretage Ændringer i de folkekirkelige Skikke; men ogsaa et

Vink om, at hvor jeg for Skikken i Herrens Menighed, saaledes som jeg forstod denne, saa mig nødt til bestemte Afvigelser fra vitterlig gjældende Folkekirkeskikke, skulde jeg være det aabent bekjendt.

„Men da De saa godt véd, at alle mine foresatte ved saadanne Lejligheder rigeligt har mindet mig om Misligheden med Hensyn til mit edelige Ordinationsløfte, skal jeg vel ikke med Pennen indlade mig paa at klare, hvad jeg bedre en Gang Ansigt til Ansigt med Dem vil kunne sige; men kun minde Dem om, hvad De sikkert vil give Medhold, at ogsaa dette i høj Grad gjør det nødvendigt for mig klart og helst forud at meddele, hvad jeg ikke tør gjøre og ej vover at undlade, Følgen for mig og mine maa da blive, som den kan, eller rettere, som Gud Fader kjærligt vil føre den for os. I denne Sag vilde det selvfølgelig ikke være nok, om saadant et ligefrem Tilfælde, der ikke en Gang længer kan antages at stride anderledes mod bestaaende Bestemmelser, end at det med Deres Bifald kunde læmpes, kunde ordnes efter en længere Udsættelse. Men de Ønsker, jeg har nævnet for Dem, som fremkomne ved kjæres Altergang paa Sygesengen, har fundet Sted i saadanne Huse, hvor erfarne Forældre langt fra utidigt har fremkaldt en saadan Begjæring, derfor kom de mig maaske ogsaa for sent for Øre. De er saaledes talende Vidnesbyrd om, at Menighedslivet maaske atter meget snart kan stille det samme Spørgsmaal frem for mig til Besvarelse. Det vil derfor gjælde om, at jeg i saadanne Tilfælde med mine foresattes Billigelse maatte kunne stilles frit lige over for en saadan Bestemmelse i Folkekirken, der vitterlig kan komme i Strid med Herrens Ordning i Menigheden.

„De har i saadanne Fald henvist til Ministeriet, og De har nylig set, at det har ført til, at der er forlangt, at kristne Mennesker for det skal oprede, hvori deres Samvittigheds Tvivl bestaar lige over for en Skik, der ingenlunde er Menighedens gamle, og kun et Stykke af Folkekirkens. Og hvis det nu virkelig kunde gaa ind paa at give den begjærede Frihed, kunde det da ikke let ske, at de 23 fik en Fritagelse for at modtage den saakaldte Absolution, forud for Nadveren, og jeg vilde jo da være stillet netop ligesom nu. Jeg tør ingen afvise, som ej har modtaget denne.

„Jeg er derfor vis paa, at hvis vi her, som andetsteds i vort Fædreland, skal kunne leve vort Liv og gjøre vor lille Gjerning i Forbindelse med de folkekirkelige Myndigheder, da

kan det kun ske ved, at Biskopperne hjælper og støtter os og bærer Deres Del af Ansvaret med os, og i saa klare Sager, hvor vi kun ønsker at gjøre, hvad der fuldt ud stemmer med kristelig, ja ogsaa med saa kaldt luthersk Kirkeskik, er jeg vis paa, kristelige Biskopper vil skjønne sig fuldt berettigede dertil.

„Er denne Sag, som De har vist tilbage til mig, ikke afgjort, da vil jeg bede Dem venligt overveje, om De ikke fuldtvel, som jeg i mit tidligere Brev skrev til Dem, vil kunne give mit Forsæt Deres Bifald, og om De ikke vil kunne modtage en skriftlig eller mundtlig Begjæring til Dem om, at jeg i saadanne Tilfælde med Deres Billigelse vil kunne være løst fra den bestemte Aldersgrænse for den første Altergang, som De vist heller ikke tvivler om, snart maa blive hævet. Dersom De vil vente en 14 Dage, da jeg i den første Tid er bestemt bundet, vilde jeg ogsaa gjærne ærbødigt og kjærligt tale med Dem derom.

„Men skulde De slet ikke, hvad jeg dog vist tror, kunne gaa ind derpaa, saa maa De sende Ministeriet mit Brev, som De da vist vil skaffe Provstens Paategning. Kun vil jeg da bede Dem sørge for, at det sker efter min Forventning, at mit Forehavende enten bifaldes, eller Anerkjendelsen tages tilbage, og skulde det sidste ske, vil jeg derfor ingenlunde mene, at Forbindelsen mellem mig og den danske Folkekirke derfor overskjæres, thi for den troer jeg slet ikke Ministeriet raader. Men jeg vil tro, at det ogsaa vil blive ført saaledes, som det er bedst for mig og mine Venner tjenligst, og det enten jeg skal fortsætte min Gjerning eller løses fra denne.“

1882, November, fra Provstiet til Lund:

„Til Morsø Herreders Provsti er der i Dag indløbet følgende af 2 Bilag — Deres Skrivelse til Ministeriet og en Daabsattest — ledsagede Skrivelse fra Biskoppen:

„„I Anledning af vedlagte mig direkte tilstillede Brev fra Valgmenighedspræst Lund af 14. d. M., ønskes Deres Højærværdigheds Erklæring snarest mulig. Det er mig ikke aldeles klart, om ikke det ukonfirmerede Pigebarn Else Østergaard allerede er taget til Alters; Deres Højærværdighed anmodes derfor ogsaa om snarest mulig at skaffe mig sikker Underretning i saa Henseende, samt saafremt hun endnu ikke er taget til Alters, Pastor Lunds bestemte Erklæring, om han vil vente dermed,

til jeg, som jeg haaber, faar erhvervet Ministeriets Tilladelse dertil. Med Deres Højærværdigheds Svar bedes Skrivelsen med Bilag sendt her tilbage.“ “

1882, November, fra Lund til Biskoppen:

„I Anledning af det mig gjennem Provstiet gjorte Spørgsmaal om Pigebarnet Else Østergaards Altergang skal jeg oplyse, at denne selvfølgelig ikke havde fundet Sted, da jeg afsendte Skrivelsen derom til Ministeriet til Biskoppen; men at hun senere sammen med sine Forældre har modtaget Nadveren i Ansgarskirken.“

Pigebarnets og hendes Forældres Begjæring var fremkommen under vanskelige Kaar for os. Nyligt var var det erklæret Ministeriet, at jeg i et lignende Tilfælde som det, da tolv Aars Drengen ønskede Nadveren, maatte handle paa samme Maade. Og selve den Sag, der nu forelaa, var saa klar, at den ikke fristede til at afvige fra denne Erklæring. Pigen var allerede i den Alder, da Biskopperne plejer at meddele Alders Læmpelse til Konfirmander. Og der kunde efter mit Kjendskab til hende og ældre Kristenfolks Vidnesbyrd slet ingen Betænkelighed være ved at opfylde det Ønske, hun støttet af sine Forældre ytrede. Hun havde gaaet med det en god Stund under stor Uro, fordi hun og Forældrene nødigt vilde lægge en ny Byrde paa Menigheden og mig. I de samme Dage saa jeg paa to Steder et tretten Aars Barns Bedrøvelse, fordi det ikke kunde være med ved en dødssyg Slægtnings Altergang, medens hele den øvrige Familie deltog deri, og det blev mig et bestemt Vidnesbyrd om, at jeg ikke maatte spærre Vejen til Herrens Bord for et ældre vel udviklet Barn, da han selv byder Gaverne til alle sine Venner. Derfor lovede jeg at tage imod hende, og indtil dette skete, samtalede jeg, som det plejer at ske, jævnligt med hende. Jeg turde heller ikke senere ændre mit Løfte og derved paa ny bringe hende ind i den

Uro, hun var hjulpen ud af, da jeg lovede at opfylde hendes Ønske. Jeg havde ingen Tanke om, at en Resolution fra Ministeriet kunde hentes paa 8 til 14 Dage, saaledes som der nu skrives. En saadan Kjendelse kunde jeg heller ikke frimodigt have imødeset, for jeg maatte frygte for at have faaet Tilladelse til en sædvanlig Konfirmation med efterfølgende Skriftemaal med Tilsigelse af Syndernes Forladelse førend Altergangen, og den havde jeg ikke turdet benytte. Jeg modtog derfor Barnet ved den Tid, jeg havde lovet, Søndagen den 19. November, ved Nadverbordet, efter forud at have meddelt hende Bekræftelsen i hendes Daabspagt. Det er rigtignok bleven Skik at skrive, at jeg tager ukonfirmerede Børn til Alters. Det har jeg ikke gjort. At jeg saa bestemt udtalte min Begjæring om enten at se mit Forsæt billiget eller min Anerkjendelse borttagen, skete, som det af mit private Brev til Biskoppen vil ses, ingenlunde for at skyde nogen Hjælp fra mig, som han kunde yde. Det skete heller ikke for paa nogen Maade at lægge noget stødende ind i Formen; men navnlig fordi jeg maatte gjøre, hvad der stod i min Magt, for at afværge, at der igjen blev ikjendt mig en Straf, og Barnets Hjærtesag derved draget frem for Offentligheden. Jeg ser nok, at den nu er bleven langt haardere medtaget. Men da jeg saa ofte havde udtalt min Beredvillighed til at opgive min Stilling under denne Sag, gjentaget dette for Biskoppen 3 til 4 Uger før Barnets Altergang, troede jeg sikkert at have faaet Lov til at gaa i Stilhed. At jeg ikke tog ind til Biskoppen, saaledes som jeg i det private Brev havde stillet det i Udsigt, har jeg fortrudt. Han havde ogsaa privat ladet mig vide, at jeg vilde være velkommen. Men da jeg ved samme Tid fra Provstiet var bleven underrettet om, at min Henstilling til Ministeriet var kommen fra Biskoppen til Erklæring, at Sagen altsaa var sat i Gang, og jeg dernæst var bleven spurgt, om Barnet ikke allerede var taget til Alters,

hvilket den Gang efter mit Løfte var sket, magtede jeg ikke at foretage mere. Næst efter at befale Sagen i Guds Haand lod jeg Afgjørelsen ligge hos de folkekirkelige Myndigheder. Jeg kunde ikke lægge Biskoppen den varmere paa Sinde, end jeg i det private Brev havde gjort. Jeg haaber sikkert, at den Dag er nær for Haanden, da ingen saadan vilkaarlig Aldersgrænse vil kunne hindre noget Barn, som ad Livets Vej er naaet til at begjære Nadveren, fra at deltage deri.

VI.

Anerkjendelsens Tilbagetagelse.

1883, d. 28. Januar, fra Provsten til Lund:

„Biskoppen har under 26. d. M. tilstillet mig Afskrift af Kirkeministeriets Skrirelse til ham af 23. ds., saalydende:

„„Af den i Deres Højærværdigheds Skrivelse af 1. Desember f. A. indeholdte Beretning med de samme ledsagende Akter fremgaar det, at den for den af en Del Beboere af Mors og Thy i Aalborg Stift oprettede Valgmenighed ved allerhøjeste Resolution af 29. November 1871 anerkjendte Præst, Rasmus Lund — efter tidligere i Henhold til Ministeriets Skrivelse af 2. Juni f. A. at have underkastet sig at erlægge en Bøde af 100 Kr. i Stedet for at stilles for en Provsteret, for at have taget et ukonfirmeret tolvaarigt Barn til Alters — paa ny i November Maaned næst efter, udenfor Sygdomstilfælde, har stedet et $13^1/_2$ aarigt Barn til Nadverens Nydelse, uagtet det ikke var konfirmeret, efter foregaaende Anmældelse til Deres Højærværdighed og til Ministeriet om, at han agtede at foretage dette Skridt, uden at afvente Ministeriets Udtalelse eller at benytte den ham af Deres Højærværdighed givne Anvisning, at søge en Aldersdispensation for det paagjældende Barns Konfirmation forinden dets Altergang.

„„Efter hvad der saaledes foreligger, maa Ministeriet, efter at have givet Biskoppen over Sjællands Stift Lejlighed til lige-

ledes at ytre sig over Sagen, være enigt med Deres Højærværdighed i, at Valgmenighedspræst Lund har gjort sig skyldig i en saadan bevidst Overtrædelse af de for Folkekirken gjældende Forskrifter, at det ikke kan undgaas, at den ham meddelte Stadfæstelse som Valgmenighedspræst, uden Hensyn til hans egen, under Forudsætning af, at Myndighederne ikke vilde billige hans ovenmældte Forehavende, derom fremsatte Begjæring, maa tilbagetages i Henhold til Valgmenighedsloven af 15. Maj 1868, § 3, jvfr. § 2.

„„I Henhold hertil har Ministeriet, ved at forelægge Sagen for Hans Majestæt allerunderdanigst indstillet:

„„at den, forhenværende Sognepræst for Jetsmark Menighed, Rasmus Lund, ved allerhøjeste Resolution af 29. November 1871 allernaadigst meddelte Stadfæstelse som Præst for den af en Del Beboere af Mors og Thy i Aalborg Stift oprettede Valgmenighed i Henhold til Lov om Valgmenigheder af 15. Maj 1868, § 3, jvfr. § 2, maa tilbagetages, saaledes, at som Følge deraf bemældte Menighed som saadan ikke længere erkjendes som særligt Led af Folkekirken.““

„„Denne Indstilling har det behaget Hans Majestæt at bifalde ved allerhøjeste Resolution af 20. d. M.

„„Hvilket Ministeriet herved tjenstligst skulde meddele Deres Højærværdighed til behagelig Efterretning og videre fornøden Bekjendtgjørelse.“

„I Henhold hertil undlader jeg ikke herved tjenstligen at fremsende nærværende Skrivelse til Efterretning for Deres Velærværdighed.“

1883, d. 26. Januar, fra Biskoppen til Menighedens Medlemmer:

„I Følge Skrivelse fra Kirkeministeriet af 23. d. M. har Hr. R. Lund mistet den kongelige Stadfæstelse af hans Stilling som Præst for Valgmenigheden i Øster Jølby med flere Sogne paa Morsø og i Thy.

„Grunden dertil er, at kan har brudt sit Ordinationsløfte, ved hvilket han helligt havde forpligtet sig til at iagttage de kirkelige Skikke og i intet overtræde de kirkelige Forskrifter.

„Han har mod Kirkens Forskrifter taget Konfirmander til Alters umiddelbart efter Konfirmationen, og han har taget dem til Alters uden Tilsigelse af Syndernes Forladelse under Haandspaalæggelse. Han har, naar Kommunikanter ønskede

det, uddelt Nadverens Sakramente uden Skriftemaal og Absolution. Han har begjæret Tilladelse til at meddele Nadverens Sakramente til et tolv Aars Pigebarn, der ikke var sygt, og da den ikke kunde gives ham, alligevel opfyldt hendes Ønske.

„Man er gaaet eftergivende og skaansomt frem imod ham. Han fik Tilladelse til at tage de Konfirmander, der bo langt fra Kirken, til Alters paa Konfirmationsdagen, først paa den Betingelse, at der skulde være en Times Ophold imellem de to Handlinger, og derpaa, da han begjærede det, uden denne Betingelse. Han blev opfordret til at lade dem, der vil kommunicere uden forudgaaet Skriftemaal og Absolution, indgive Andragende derom, i det man tilkjendegav ham, at et saadant formodentlig vilde blive bevilget. Og hvad den sidstnævnte Forseelse angaar, gaves der ham Valget imellem at betale en Mulkt eller underkaste sig en Provsteret.

„Men Eftergivenheden og Skaansomheden nyttede intet. For ikke længe siden har han begjært Tilladelse til at meddele et Pigebarn paa $13^1/_3$ Aar Nadverens Sakramente; og da man tilbød ham at ansøge Kirkeministeriet om Tilladelse til, at han konfirmerede hende og tog hende til Alters paa samme Dag, agtede han ikke derpaa og opfyldte egenmægtigt hendes Ønske.

„Det er da klart, at han har brudt sit Ordinations-Løfte, og at han ikke vil holde det.

„Hans Majestæt Kongen har derfor den 20. d. M. i Henhold til Lov af 15. Maj 1868 frataget ham den Stilling, han selv for længe siden burde have opgivet, og han er ikke længere Præst i den danske Folkekirke. De præstelige Handlinger, han som afskediget maatte ville foretage, have i retslig Forstand ingen Gyldighed; han kan altsaa ikke konfirmere og ikke udføre Ægteskabs-Vielser.

„Det er min Skyldighed, hvor lidet end min Stemme maatte høres, at formane Medlemmerne af Valgmenigheden paa Morsø og i Thy til at søge sig en anden Præst. Dersom de slutte sig til Hr R. Lund som deres Præst, danne de med ham ikke længere et Led af Folkekirken, men et Parti uden for Folkekirken, om hvis Anerkjendelse af Staten der for det første næppe vil blive Tale. Og Partiet kan blive til en Sekt, ensidig og hovmodig, vildfarende og fanatisk.

„Derfor bevare dem Kirkens Herre! Han give alle dem, der tro paa ham, at enes i Kjærlighed, paa lovlig Maade at tilstræbe de Forandringer i den kirkelige Lovgivning, vi maatte

finde rigtige, og vente taalmodig, til de opnaaes. Det gaar langsomt dermed, fordi Grundlovens § 75 endnu ikke er opfyldt; men vi have Ordet og Sakramenterne, vi kunne vente.

Jeg beklager mig ikke over den kongelige Kjendelse af 20 Januar. Det har tit, om end under megen Uro, staaet for mig, at det under de nuværende Forhold vilde blive nødvendigt, jeg løstes fra min Stilling som anerkjendt Præst i Valgmenigheden. Og det er sket mig netop efter 25 Aars Præste-Tjeneste.

Men jeg skal slutte med nogle Bemærkninger om Biskop Linds aabne Brev, som han, saa vidt muligt, har tilsendt alle Valgmenighedens Medlemmer, og den haarde Dom, han deri fælder over mig. Han har frakjendt mig al god Vilje lige over for de Forpligtelser, jeg ved mit Præsteløfte har overtaget. Jeg skal ikke til Gjengjæld betvivle Sandheden af den Agtelse, han indtil for kort siden har forsikret mig om, eller hans personlige Velvilje lige over for mig og min Gjerning. Den vilde jeg selv nu gjærne bevare Taknemmeligheden for. Men hans Dom kan ikke begrundes, som om al Billighed og Eftergivenhed havde været paa hans og de folkekirkelige Myndigheders Side. Det skal blandt andet ikke glemmes, at vort hele Misforhold til disse begyndte, da Provst Cederfeld de Simonsen modtog en uvedkommendes Meddelelse om et Forhold hos os, Konfirmationens Forbindelse med de unges første Altergang, og med Biskoppens fulde Bifald ledede dette Spørgsmaal videre, heller ikke at selve Biskoppen klagede til højere Myndigheder over Foreningen til én Handling af Daabsbekræftelsen og Tilsigelsen af Syndernes Forladelse til de unge. Det er denne Begyndelse, der har ført os ind paa, at vi nødvendigt aabent maatte vedkjende os de Afvigelser fra gjældende folkekirkelige Bestemmelser, vi for vor Samvittigheds Skyld mente at maatte foretage. Jeg tør ikke tvivle om, at Biskoppen ogsaa ved den

øvrige Begrundelse at Dommen over mig har haft den Hensigt at oplyse mit Forhold klart. Men de, der har gjennemgaaet foranstaaende Brevveksling vil vide, at jeg ikke har søgt Biskoppens Tilladelse til at tage et tolv Aars Drengebarn*) til Alters, men kun ønske at høre hans Mening derom (Brev af 17. Januar 1882). Og jeg har heller ikke ansøgt Biskoppen om at tage et $13^1/_2$ Aars Pigebarn til Alters; men bestemt udtalt, at jeg havde lovet at gjøre det til en aftalt Tid, og udtrykkelig skrev dette „som en ærbødig og kjærlig Meddelelse om mit Forsæt", som jeg saa gjærne vilde have godkjendt eller stilles uden Anerkjendelse (Brev af 28. Oktober 1882). Det ser næsten ogsaa ud, som om jeg ikke havde villet fremme det Andragende, nogle af mine Venner efter Biskoppens Raad indgav til Ministeriet om Frihed for at modtage den saakaldte Absolution som Betingelse for Adgangen til Nadverbordet. Det har bedrøvet mig meget, at Biskoppen viste den Sag fra sig til Ministeriet. Jeg fandt det saare svært, at et Samvittighedsforhold skulde opredes i tjenstlige Skrivelser, der skulde meddeles dette. Men jeg har fremsendt deres Andragende og nærmere Fremstilling, støttet af de Grunde, der havde ledet mig selv til ikke at turde nægte noget Kristenmenneske Adgang til Nadverbordet, fordi han ikke havde modtaget den særlige Tilsigelse af Syndernes Forladelse.

Biskoppen har bebrejdet mig, at jeg ikke for længe siden har fratraadt min Stilling; men han har ikke oplyst, at jeg saa ofte mildt og ærbødigst har skildret ham min Villighed dertil, om det maatte findes tjenligt, og han har ingen Vejledning givet mig i den Henseende.

Det hele har han dog samlet i den haarde Dom, at jeg har brudt mit Ordinationsløfte og ikke vil**) holde det.

*) At Biskoppen ved en Fejl kaldt en Pige.

**) Udhævet af mig.

Véd da nogen anden, end den Gud, der kjender mit Hjærte, hvad jeg har villet, lige over for et Løfte, jeg har gjort for hans Aasyn? Men Biskoppen véd, at jeg oftere har udtalt, at jeg, ogsaa efter mit Præsteløfte, først var bundet i Kjærlighed til Herrens Ord og Anordning. Han véd ogsaa, at jeg ikke har taget det let lige over for de menneskelige Ordninger i Folkekirken; thi ogsaa for ham har jeg bekjendt, at jeg for ærligt at overholde et Paalæg i Forbindelse med en Tilladelse, jeg havde faaet, har medtaget en Skik, jeg ikke ret vel efter min Samvittigheds Bydende lige over for Herrens Ordning turde overholde, og at jeg har været anfægtet for den Sags Skyld. Og det er desværre ikke den eneste Gang, jeg har staaet saaledes beknyttet.

Jeg tror, at gode danske Mennesker og kristne Venner i Nutid og Eftertid vil dømme noget anderledes i den Sag. Og det er til dem, jeg har vendt mig med disse Oplysninger.

Jeg har under min Gjerning her gjærne villet tjene Menigheden efter Vorherres Ordning ogsaa ved det Bord, hvor han byder alle sine Venner Kjærlighedsgaven. Og jeg har aabent vedkjendt mig lige over for min menneskelige Øvrighed, hvad jeg for den Sags Skyld troede at maatte gjøre. Udfaldet deraf er, som det plejer at ske, kommet under noget andre Former, end jeg havde tænkt, men vel nok saaledes, som Gud Fader saa, det var mig og mine Venner tjenligt.

Og kunde just dette Udfald virke med til, at milde og sandhedskjærlige danske Mennesker bedre kunde se og enes om, hvor paatrængende nødvendigt det er, at Herrens Menighed kan være fri for Tjenere, der bindes ved højtidelige Løfter, der kan lægge saadanne Byrder paa Samvittigheden, da er disse Tiders Pinagtighed ikke forgjæves gjennemlevet.

Rettelser.

Paa Grund af den korte Frist for denne Bogs Trykning har Forfatteren ikke selv kunnet læse Korrektur, og der har derfor indsneget sig følgende Fejl, som bedes rettede før Læsningen.

S. 3, L. 5 f. o.: kom, læs: for.
S. 11, L. 6 f. o.: af den os, læs: af den hos os.
S. 13, L. 1 f. n.: efter Daabspagten, læs: efter Bekræftelsen i Daabspagten.
S. 18, L. 13 f. o.: modtage, læs: medtage.
S. 24, L. 8 f. n.: som tidligere, læs: samtidig.
S. 28, L. 18 f. n.: mod, læs: med.
S. 28, L. 18 f. n.: de har, læs: de havde.
S. 28, L. 20 f. n.: vidste ej, læs: vidste jo.
S. 34, L. 12 f. o.: Tilsigelsen, læs: Tilegnelsen.
S. 35, L. 5 f. n.: »Absolutionen« og den, læs: »Absolutionen«, den.
S. 36, L. 8 f. n.: raade, læs: raadede.
S. 48, L. 9 f. n.: støtte, læs: stille.

Paa Konrad Jørgensens Forlag i Kolding (i F
kommission hos *Karl Schønberg* i Kjøbenhavn)
kommen:

Chr. Balling: Pavlus og hans Tid. Med et Kort over Pavli Re
264 Sider. Pris 3 Kr.

Holger Birkedal: Krigen paa det stille Oceans Kyst. (1879—1
Chile mod de forenede Magter Perú og Bolivia. Ca. 13 Hæ
med Kort og Illustrationer à 50 Øre.

H. Brun: Biskop N. F. S. Grundtvigs Levnetsløb, udførligst fortalt
1839. 2 Bind. 14 Kr.

Kl. Berntsen: Morgen- og Aftensange, samlede og udgivne for Sk
og Hjemmet. 110 Sider. Pris 40 Øre.

J. S. Brandt: Den nationale Sag og Verdensrigerne. 100 Sider. 1

V. Brücker: Præsteuddannelsen. 96 Sider. Pris 1 Kr.

Hans Dahl: Om vore Blades Røgt af Modersmaalet. 60 Sider. 7

Thorvald Elmquist: Vejledning for Lægfolk til en sand Forstaaels
Kristendommens Lære om de sidste Tider og Herrens Gjenk
2. Oplag. 36 Sider. Pris 40 Ø.

Karl Hede: Højskamling eller Skamlingsbankes Historie. 224 S. 2

V. I. Hoff: Den kirkelige Frihedssag. 98 Sider. Pris 1 Kr. 10 Ø.

K. Jensen: Sangbog til Brug i Skoler, Hjem og ved Folkemøder.
Oplag. 268 Sider. Pris, stærkt indbunden, 80 Øre.

Chr. M. Kragballe: Skjøgen, Dyret og Løgnprofeten i Johannes Aa
baring, efter *Carl August Auberlen.* 109 Sider. Pris 1 Kr.

— En lille Bibelforklaring eller Forklaringer og Bemærkninger
det nye Testamente. 254 Sider. 2 Kr. 50 Ø.

Andr. Leth: Nødværge mod Dr. Skat Rørdam. 18 Sider. Pris 25

— Johannes-Evangeliet. Udlagt til Oplysning og Opbyggelse for ul
Bibellæsere. 5 Hæfter à 80 Øre.

Niels Lindberg: Templet i Jerusalem og Forsoningsdagen hos Jød
Med 3 kobberstukne Tavler. 116 Sider. Pris 1 Kr. 50 Ø.

H. Nissen: De vigtigste Former i Dyreriget efter deres Øje
En Vejledning til Skolebrug. Første Del: Pattedyrene. 72 S
i stift Bind. Pris 75 Øre.

Frederik Nygaard: Offentlig Redegjørelse for det kirkelige Vennem
i Askov den 2.—4. Avgust 1881. 135 Sider. Pris 1 Kr. 20 Ø

Morten Pontoppidan: Efeserbrevet, i Sammenhæng betragtet. 104 S. 1

Ludvig Schrøder: Søndags-Taler. Første Samling. Andet Oplag.
Sider. Pris 1 Kr.

— Søndags-Taler. Anden Samling. 100 Sider. Pris 1 Kr.

— Mads Melbye. Et Mindeskrift. 360 Sider. Pris 3 Kr.

— Gammelt og nyt. Smaastykker til folkelig Oplysning. 80 S. 9

V. Topsøe: Jep Fink. Et Mindeskrift for Venner. 120 Sider og
Portræt. Pris 1 Kr. 20 Øre.

Ludvig Wagner: Et Soldaterliv i forrige Aarhundrede. 100 S. 1

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS PO

UNIVERSITY OF TORONTO LIBR

BX
8071
L85

Lund, Rasmus
Min avsked som
valgmenighedspraest pa

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 19 08 06 015 9